

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Bakalářská diplomová práce

**BARON HAAS, POSLEDNÍ SOUKROMÝ
MAJITEL HRADU BÍTOVA**

Eliška Čechová

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radmila Švaříčková Slabáková, Ph.D.

Olomouc 2018

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní doc. Mgr. Radmile Švaříčkové Slabákové, Ph.D. Dále bych chtěla poděkovat Bc. Janovi Binderovi a Janě Binderové, správcům Státního hradu Bítov, za pomoc při bádání v hradním archivu a poskytnutí fotografií. Za pomoc při překládání německých materiálů děkuji Pavle Deutscharové a Milanovi Kucharičovi. V neposlední řadě děkuji za podporu během celého studia své rodině.

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití citované literatury a pramenů.

V Olomouci dne 18. dubna 2018

Eliška Čechová

.....

„Baron Haas vzal pistoli a třeskla rána ... jako frajer žil a jako frajer zemřel.“¹

---

¹ Jan Kozdas. Zatopené osudy. [online] [cit. 2018-04-05]. Dostupné na: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169746290-zatopene-osudy/408235100191008-vranovska-prehrada>>.

Anotace v českém jazyce

Cílem předkládané bakalářské diplomové práce je přiblížení životního osudu posledního soukromého majitele hradu Bítova a zároveň posledního člena rodu Haasů Georga Haase z Hasenfelsu. Práce je uvedena kapitolou o historii hradu Bítova, na kterém baron Haas působil posledních 25 let svého života a mohl zde plně realizovat své zájmy. Dále se bude práce věnovat továrně na porcelán Haas&Czjzek, díky které byli Haasové povýšeni do šlechtického rodu, a zcela jistě ovlivnila další počínání Georga Haase. V práci budou zpracovány nejdůležitější etapy Haasova života.

Klíčová slova: baron Haas, Georg Haas z Hasenfelsu, Bítov, porcelánka, Haas&Czjzek

Anotace v anglickém jazyce

The aim of this bachelor thesis is to approach the life of the last private owner of Bítov Castle and the last member of the Haas family, Georg Haas of Hasenfels. The work is initiated with a chapter about history of Bítov Castle, where Baron Haas lived for the last 25 years of his life. He could fully realize his hobbies here. In addition, the work will be devoted to the Haas & Czjzek porcelain factory. Thanks to this factory was the Haas family promoted to the noble state. The factory certainly influenced Georg Haas's life. The most important stages of the Haas's life will be worked out in this thesis.

Key words: baron Haas, Georg Haas z Hasenfelsu, Bítov, porcelánka, Haas&Czjzek

Obsah

1 Úvod	7
2 Historie hradu.....	11
2. 1 Bítov za Lichtenburků	13
2. 2 Bítov za Strejnů a Jankovských z Vlašimi.....	15
2. 3 Bítov v rukou hrabat Daunů	18
2. 4 Majitelé Bítova na počátku 20. století	20
3 Šlechtic Haas z Hasenfelsu.....	22
4 Porcelánka Haas&Czjzek	25
5 Georg Julius Haas	37
5. 1 Dětství a vzdělání	37
5. 2 Vojenská kariéra.....	39
5. 3 Georg Haas přichází na Bítov.....	45
5. 3. 1 Všední život na Bítově.....	45
5. 3. 2 Pozemková reforma	49
5. 3. 3 Výstavba Vranovské přehrady	50
5. 3. 4 Haasův zvěřinec	53
5. 3. 5 Georg Haas milovníkem žen.....	56
5. 4 Konec Georga Haase	59
6 Závěr	65
7 Přílohy.....	68
8 Seznam pramenů a literatury	75
8. 1 Prameny	75
8. 1. 1 Televizní dokumenty.....	75
8. 2 Literatura.....	75
8. 2. 1 Internetové zdroje.....	76

1 Úvod

Pro svoji bakalářskou diplomovou práci jsem si vybrala téma, ke kterému mám osobní vztah a má regionální charakter. Toto téma dosud nikdo pro odbornou veřejnost nezpracoval. Osobě Georga Haase věnovala krátkou kapitolu Eva Šabatková v práci *Vranovská přehrada a Bítov v kontextu dějin 20. století*.² V té se věnuje především výstavbě Vranovské přehrady a jejímu vlivu na obyvatele Bítova. Ostatní práce, ve kterých je Haas zmiňován se věnují továrně na porcelán v Horním Slavkově, která Haasům patřila. Jedná se například o publikaci *Schlaggenwald – Horní Slavkov 1792–1992*³ Dagmar Braunové.

Cílem práce je přiblížit osobnost Georga Haase a zpracovat nejdůležitější okamžiky jeho života.

Na příkladu osobnosti Georga Haase lze pozorovat několik historických událostí a fenoménů. Nejprve je to vznik tzv. nové šlechty, kdy v 19. století bylo do šlechtického stavu jmenováno mnoho osob za své zásluhy. Ne jinak tomu bylo u rodu Haasů, kteří titul získali na přelomu století. Další velkou událostí, která postihla i Georga Haase, byla první světová válka, ve které sloužil jako řidič a spojovací důstojník. Po vzniku Československa ho postihla pozemková reforma a také stavba Vranovské přehrady a následná výstavba nového Bítova. Poslední událostí, kterou Haas prošel, byl odsun německého obyvatelstva po druhé světové válce.

---

² ŠABATKOVÁ, Eva. *Vranovská přehrada a Bítov v kontextu dějin 20. století*, Praha, 2011. 114 stran. Diplomová práce. Univerzita Karlova. doc. PhDr. Alena Míšková, Ph.D. 114 s.

³ BRANOUNOVÁ, D. *Schlaggenwald – Horní Slavkov 1792 – 1992*. Plzeň: Městský úřad Horní Slavkov, 1992, 48 s.

Jako první kapitolu své práce jsem zpracovala historii hradu Bítova. Může se jevit, že tato kapitola neodpovídá tématu práce. Georg Haas hrad miloval, ve své závěti trval na tom, že bude místem jeho posledního odpočinku za každých okolností. Také mohl na hradě plně realizovat své zájmy, především chov zvířat.

V následující kapitole chci objasnit získání titulu „svobodný pán,” kterým se Haasové pyšnili. S tím se pojí i další kapitola, která je věnována historii společnosti Haas&Czjzek, továrně na porcelán. Právě její úspěch zajistil Haasům šlechtický stav.

Během psaní této práce jsem bádala v MZA v Brně ve fondu *Velkostatek Bítov*. Jedná se o fond velmi rozsáhlý, ale pro mé účely ne zcela vyhovující. Archiválie z doby, na kterou se tato práce soustředí, tedy z 20. století tvořily především účetní knihy. Ve své práci jsem proto z tohoto fondu využila pouze plány hradu, které jsou obsaženy v přílohách.

Ve Státním okresním archivu ve Znojmě pro mě byla zdrojem informací *Pamětní kniha městyse Bítova od r. 1923-1972*⁴, kterou sepsal kronikář František Weidenthaler. Jako pramen jsem také využila fond *Četnická stanice Bítov*, ve kterém jsem pátrala po informacích týkajících se smrti Georga Haase.

Nejvíce materiálů, které jsem použila, jsem našla v Archivu Státního hradu Bítov. Archiv je dosud neuspořádaný. Archiválie jsou uloženy ve velkém koši a jsou psány především v německém jazyce. Současně jsou na hradě uloženy také dobové fotografie.

---

⁴ SOKA Znojmo, WEIDENTHALER, F. Pamětní kniha městyse Bítova od r. 1923-1972, i. č. 95, sign. K – II 884.

Mezi archiváliemi na Bítově jsou uloženy jak úřední dokumenty, tak dokumenty soukromé povahy. Koš obsahuje složku s dokumenty týkajícími se domů, které měli Haasové ve Vídni. Mezi nimi účty za opravy, plány domů a také kopie účtů za pronájem. Dále jsou obsaženy kupní smlouvy, mezi nimiž i ta o koupi hradu Bítov.

Zajímavým zdrojem informací jsou i účty od preparátora a smlouvy o pojištění zvířat. V archivu je uložena i cedule, která byla připevněna na klec Georgovy lvice. Dalším dokumentem, který se týká zvířat, je sešit se záznamy o počtu ptactva, které Haas na hradě rovněž choval.

V archivu jsou uloženy také opisy z matrik a stručný rodokmen Haasů. Informace mi poskytl i životopis, který Georg Haas sepsal. Mezi archiváliemi je uložen také Haasův řidičský průkaz a několik písemností týkající se jeho vojenské kariéry. O zdravotním stavu Georga Haase vypovídají lékařské zprávy očních lékařů. V archivu je jich uloženo několik, přičemž první je z roku 1912 a poslední z roku 1925. Uložena je zde i korespondence.

Velmi zajímavou archiválií je tzv. Maitressen-konto. Jedná se o velké desky, ve kterých je uloženo několik desítek složek. Každá složka je nadepsaná ženským jménem a uvnitř jsou vypsány odměny, které za daný rok Haas udělil ženám za intimní styk. Pod každým letopočtem jsou uvedeny tři částky. Jedna uvádí odměnu, kterou žena získala v hotovosti, další hodnotu věcí, které dostala darem. Třetí částka je součtem dvou předchozích.

V hradním archivu je také uložena závět Georga Haase. Jedná se o neobvykle rozsáhlý dokument. Závět samotná má rozsah necelých šesti stran. Testament má ale dalších osm dodatků. Celkem má závět 48 stran.

Zdrojem informací mi byly publikace napsané o historii hradu Bítova. Dále jsem použila knihu Luděk Jaše *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*⁵, kterou jsem využila především při psaní kapitoly o porcelánce. Jaša uvádí mnoho informací a detailů vztahujících se ke vzniku továrny.

Nápomocné mi byly také dva televizní dokumenty. Prvním z nich je pořad České televize *Zatopené osudy*, který se v jednom díle věnuje okolnostem zatopení starého Bítova. V dokumentu mluví o Haasovi pamětníci, jejichž výpověď mi přiblížila jeho osobu. Druhým dokumentem je rakouský pořad *Versunkene Geschichten aus Bitov*. V tomto dokumentu vypráví o životě na hradě Georga Haase dcera tehdejšího správce hradu Elsa Fischer. I tento dokument mi pomohl pochopit povahu Haase a blíže si představit, jak tehdy hrad vypadal.

---

⁵ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, 213 s.

2 Historie hradu

Pokud se chci ve své práci zabývat osobností Georga Haase, považuji za nutné věnovat se také historii bitovského hradu a panství.

Hrad Bítov a stejnojmenné, přibližně tři kilometry vzdálené, městečko byste našli na jihozápadní Moravě. Západně 24 kilometrů od Znojma. Hrad byl vystavěn na skalnatém ostrohu nad soutokem řek Želetavky a Dyje. Městečko, které je nyní označováno jako Bítov, zde stojí od třicátých let minulého století. Původní obec byla situována přímo v podhradí, ale během stavby Vranovské přehrady byla zatopena. Tomuto problému se budu věnovat v jedné z dalších kapitol.

Název hradu i obce se během staletí různě měnil, většinou byl název totožný, ale například v 15. a 16. století se pro obec používalo označení Bítovec, aby se od hradu odlišila. Název se vyvíjel od slova „Betow“ přes „Byethow“ ve 14. století. V 16. století se používal název podobný tomu dnešnímu, a to „Bijtow“ následně se začalo používat také německé označení „Vottau“ či „Vöttau“, které bylo užíváno ještě ve 20. století a v německy mluvících zemích jsou takto hrad i obec označované dodnes. V 19. století získal dnešní podobu také český název. Od roku 1854 se aplikoval název „Bitov“, který se nakonec ustálil na dnešní podobu názvu městečka i hradu „Bítov“.⁶

První osídlení tohoto území sahá až do mladší doby kamenné, jak prokázaly archeologické výzkumy v 50. letech minulého století. Archeologové také odkryli

---

⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 1. díl A-G. Praha: Libri, 1996, s. 127. ISBN 80-85983-12-5.

pohřebiště, které dokazovalo slovanské osídlení území v období Velkomoravské říše.⁷ Následkem německé kolonizace v 11. století bylo nuceno slovanské obyvatelstvo ustupovat a prostor kolem dnešního Bítova patřil mezi poslední se slovanským osídlením. Významným mezníkem pro další vývoj tohoto území se stalo začlenění Moravy do českého státu na počátku 11. století. Kníže Břetislav I. nechal zbudovat soustavu hradů, které se staly novými správními jednotkami. Hrady vznikaly v blízkosti velkomoravských hradišť, která časem úplně nahradily. Tento proces je jistý u nedalekého hradu Znojma nebo v Břeclavi, autor dr. Eliáš se domnívá, že i v případě Bítova proběhla výstavba stejným způsobem.⁸

První písemná zmínka o Bítově se nachází v tzv. listině staroboleslavské kapituly a dokazuje existenci hradu již mezi léty 1061-1067.⁹ Král Přemysl Otakar II. nahradil údělná knížectví tzv. krajskou hradební správou a v roce 1222 se Bítov stal centrem jednoho ze šesti moravských krajů, jeho význam začíná upadat na konci 13. století.

Aby bítovský kronikář popsal význam hradu Bítova výstižně, použil úryvek Palackého díla: „Bedřich¹⁰ počátkem měsíce července léta 1233 vytáhl do pole proti Čechům v čele 40 tisíc bojovníků. I podařilo se mu hned spočátku dobýt hradu Bítova, ježto vůbec byl považován za nedobytný, okopav se zajisté a náspův nadělav okolo něho, tak dlouho ze strojův doň loučeti kázal, až se posádka vzdala. Král

---

⁷ BARTUŠEK, Antonín. *Bítov: státní hrad a okolí*. Praha: Čedok, 1952, s. 1

⁸ ELIÁŠ, Jan O., Ivan ŘEHOLKA a Jiří PAUKERT. *Státní hrad Bítov*. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1979.

⁹ PAUKERT, Jiří. *Bítov*. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1964.

¹⁰ Fridrich II. Babenberský

Václav s mocí neméně velikou blížil se proti němu. Jen hustý les dělil ještě od sebe, král pak ostýchal se doraziti, nedůvěřiv se prý bojovníkům svým. V takové době podařilo se moravskému pánu Bočkovi získati čest boje chytrým úskokem. Na úsvitě toho dne, kdežto mělo přijíti k bitvě, dal v lesích s obou stran vojska nepřátelského udeřiti ve mnohé bubny a činiti na oko všeliké pochody. Poněvadž vévoda Bedřich chvíli před tím se rozstonav, nechal své zástupy bez vrchního velení; šiky jeho varující se domnělého útoku, octly se v nepořádku. Čechové později a nadarmo jali se stíhati uprchlých, ježto rozběhli se na vše strany.“¹¹

Domnívám se, že k tomuto příběhu jako takovému musíme být značně kritičtí, kronikář chtěl jistě vyzdvihnout jak bitovský lid, tak i hrad. Je ale dost možné, že by celá situace dopadla jinak pokud by Fridrich II. Babenberský neonemocněl. Pokud vezmeme v potaz lokaci bitovského hradu, tedy česko-rakouskou hranici, je velice pravděpodobné, že v rámci obrany měl Bítov celostátní význam.¹²

2. 1 Bítov za Lichtenburků

V roce 1307 pak získává Bítov nejprve jako léno jeho poslední správce, Rajmund Krušina z Lichtenburka. Na konci 15. století získali Lichtenburkové hrad a okolní panství do trvalého vlastnictví.¹³ Lichtenburkové byli iniciátory velké přestavby, během které byl palác přemístěn do míst, kde stojí dnes, tedy na východní

---

¹¹ WEIDENTHALER, F. Pamětní kniha městyse Bítova od r. 1923-1972, s. 9-10. SOKA Znojmo, inv. č.95, sign. K-I I 884

¹² ELIÁŠ, Jan O., Ivan ŘEHOLKA a Jiří PAUKERT. Státní hrad Bítov. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1979.

¹³ BARTUŠEK, Antonín, Taťana KUBÁTOVÁ a Josef HYZLER. Bítov: státní hrad a okolí. Praha: Čedok, 1952, s. 3.

stranu ostrohu. Původně hrad stával na místě, kde bychom nyní našli hradní zahradu. Tím byl vyřešen problém s obranou, které byla během zmiňované přestavby věnována velká péče. Vystavěny byly dvě břitové věže a také hradní příkop. V roce 1334 je zmiňována také stavba kostela Nanebevzetí Panny Marie, který se dodnes dochoval na nádvoří. V této době nechali Bítovští z Lichtenburka vystavět nad řekou Dyjí i hrad Cornštejn a na konci 15. století získali do svého majetku hrad Vranov. Zajímavou kapitolkou z bítovských dějin je návštěva Jeronýma Pražského, který uprchl z vídeňského zajetí právě na hrad Bítov. V návaznosti na to se Jan Bítovský z Lichtenburka připojil k dopisu, který se ohrazoval proti upálení Mistra Jana Husa v Kostnici. Postoj Janových potomků byl už výrazně protihusitský. Dalším významným bítovským pánem byl Smil z Lichtenburka, který nechal před hradem zbudovat čtyřhranné věže propojené štítovou zdí. Hynek Bítovský, vzhledem k válce, kterou vedl s Jiřím z Poděbrad, opět rozšířil opevnění hradu. Ostrožna byla přičleněna k opevnění kamennou zdí, která byla opatřena střílnami a také dvoupatrovou věží válcového tvaru, dokončena byla břitová věž na nádvoří a také ke kostelu přibyla věž.

Pokud se zaměříme na hospodářství tohoto panství za Bítovských z Lichtenburka, jednalo by se především o zemědělství, dále pak lesnictví, rybníkářství a v malé míře také výstavba vodních mlýnů. Středisky řemeslné výroby bylo několik menších měst, mimo jiných také Bítovec. Samotní páni ale produkovali velmi malou část z celkové produkce a jejich příjmy tvořily především dávky poddaných. Problémem panství byla zcela jistě jeho poloha na hranici s Rakouskem, kvůli které zde panovaly časté válečné konflikty. I vlivem těchto konfliktů přestávalo panství prosperovat. Lichtenburkové byli nuceni panství po částech rozprodávat.

Proto již nedocházelo k dalším stavebním úpravám hradu. Rod Bítovských z Lichtenburka vymřel po meči. Poslední majitelé Albrecht a Jindřich zemřeli nedlouho po sobě v roce 1570 a 1572, pochováni byli v hrobce pod kostelem na hradním nádvoří.¹⁴

2. 2 Bítov za Strejnů a Jankovských z Vlašimi

Dalšími majiteli panství se stali Strejnové ze Švarcenavy. Zde se mé zdroje rozcházejí. V publikaci *Bítov* je zmíněno, že majetek přechází na Wolfa Strejny ze Švarcenavy již v roce 1572.¹⁵ Podle dr. Eliáše panství získali od Lichtenburků až v roce 1576.¹⁶ Strejnové vlastnili majetky zejména na rakouském území. Ve druhé polovině 16. století začali skupovat pozemky a panství na moravské straně rakouských hranic. Mezi jejich majetky v této době řadíme například nedaleké Uherčice nebo Vranov.

Strejnové pro poddané znamenali převahu protestantského náboženství. Můžeme pozorovat také změnu národnostního složení obyvatelstva vzhledem k příchodu nových poddaných z Rakouska. Tento rod ale nesídlil přímo na Bítově, nýbrž právě v Uherčicích. Bítov byl pouze zdrojem příjmu. Vzhledem k tomu nebyl hrad stavebně upravován více, než bylo nutné. Jediné, co vystavěli Strejnové, byly hospodářské budovy, které jsou označovány jako jižní křídlo hradu. Na počátku

---

¹⁴ ELIÁŠ, Jan O., Ivan ŘEHOLKA a Jiří PAUKERT. Státní hrad Bítov. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1979, kapitola Bítov za Lichtenburků.

¹⁵ PAUKERT, Jiří. Bítov. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1964.

¹⁶ ELIÁŠ, Jan O., Ivan ŘEHOLKA a Jiří PAUKERT. Státní hrad Bítov. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1979, kapitola Bítov za Lichtenburků.

17. století se majetek rodu krok za krokem zmenšoval, zejména kvůli finančně náročné dostavbě uherčického zámku a Strejnové byli nuceni postupně rozprodat své zadlužené panství.¹⁷

Jedním z kupujících se v roce 1617 stal také Fridrich Jankovský z Vlašimi. Právě on zakoupil bitovský hrad a také nedaleký, tou dobou už zpustlý, hrad Cornštejn.¹⁸

Fridrich Jankovský z Vlašimi se na Bítově usadil a po zhruba čtyřiceti letech se hrad opět stal sídlem svých pánů. Na celém panství nebylo žádné větší centrum či sídlo, proto byl Bítov hlavním sídlem po téměř celé 17. století. Až Maxmilián Arnošt II. přenesl své sídlo do Jemnice, která byla oproti Bítovu mnohem lépe přístupná, nebyla obklopena lesy. Nejvíce ale pobýval ve Vídni, Bítov pak využíval hlavně k reprezentaci svého rodu.¹⁹

Fridrich Jankovský z Vlašimi změnil německou správu, kterou zavedli Strejnové, znovu na českou. Známý je jeho syn Hynek Jankovský z Vlašimi, ten napsal v roce 1650 na hradě Bítově zvěrolékařský spis *Apotéka koňská*. Dalším významným Jankovským pro bitovské dějiny byl Hynkův vnuk Maxmilián Arnošt mladší. Dětství strávil ve Vídni, kde získal mnoho známostí. Osobně se znal i s budoucím habsburským panovníkem Josefem I. Díky těmto známostem zastával důležité funkce přímo na císařském dvoře. Dalo by se říct, že dalším strategickým

---

¹⁷ ELIÁŠ, Jan O., Ivan ŘEHOLKA a Jiří PAUKERT. Státní hrad Bítov. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1979, kapitola Bítov za pozdního feudalismu.

¹⁸ BARTUŠEK, Antonín, Tařana KUBÁTOVÁ a Josef HYZLER. Bítov: státní hrad a okolí. Praha: Čedok, 1952, s. 3.

¹⁹ ELIÁŠ, Jan O., Ivan ŘEHOLKA a Jiří PAUKERT. Státní hrad Bítov. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1979, kapitola Bítov za pozdního feudalismu.

krokem pro jeho kariéru bylo i manželství s vdovou po Adamovi Zrinském²⁰ Kateřinou. Nabyt tak dalšího majetku, ať už nemovitého tak i movitého, mezi který patří také knihovna a hlavně zbrojnice. Oboje nechal převézt na hrad Bítov a položil tak základy bítovské zbrojnice,²¹ která je dodnes k vidění ve druhém patře prohlídkové trasy.

Zaměříme-li se na stavební úpravy hradu, můžeme za Jankovských mluvit už o paláci jako takovém. Palác totiž vznikl spojením jednotlivých gotických staveb. Stavby byly propojeny v lichoběžníkový dvoupatrový palác s malým nádvořím uprostřed, to vše v raně barokním duchu. O tuto přestavbu se zasloužil Hynek Jankovský z Vlašimi.²² Stavební úpravou prošly i hranolové věže před hradem. Zbudován byl druhý vjezd a také nový most u jižní věže. Cesta do hradu pak vedla skrz jižní věž, dále pak hradním příkopem pod nově vystavěnou věží mezi palácem a velkým nádvořím. Vchod severní věží byl ale stále využíván. Během této přestavby sehrálo velkou roli pohodlí a hrad připomíná spíše zámek. Maxmilián Arnošt II. prováděl spíše udržovací práce. Dodnes můžeme vidět podpěrné pilíře jižního křídla nad řekou Želetavkou, pochází z počátku 18. století. Jankovští také nechali na hradě zbudovat pivovar, umístěn byl v jižním hospodářském křídle, vystavěném už za doby

---

²⁰ Člen chorvatského rodu Zrinských. Císařský důstojník v Osmansko-habsburských válkách. Padl v bitvě u Slankamenu v roce 1691.

DOLÍNEK, Vladimír. Zbraně Zrinských a hrad Bítov: Monografie Střelecké revue. *Střelecká revue*. 2010, 42(6), s. 45.

²¹ DOLÍNEK, Vladimír. Zbraně Zrinských a hrad Bítov: Monografie Střelecké revue. *Střelecká revue*. 2010, 42(6), 43-55.

²² Sbírka obsahuje památky z tureckých válek. Mezi nejhodnotnější kusy sbírky patří šavle Mikuláše Zrinského. Zbrojnice obsahuje středověké štíty, brnění, meče (i popravčí), muškety, pušky, děla aj. BARTUŠEK, Antonín, Taťana KUBÁTOVÁ a Josef HYZLER. Bítov: státní hrad a okolí. Praha: Čedok, 1952, s. 4.

Strejnů. Pivovar je poprvé písemně zmiňován v roce 1630 a jeho výnosy se staly na dlouhou dobu pro hrad stěžejní.²³

Po smrti Maxmiliána Arnošta mladšího v roce 1736 se jeho dvě dcery neshodly ve věci dědictví, spor byl vyřešen až po téměř dvaceti letech. K vyřešení přispěla samotná Marie Terezie a v roce 1755 získává bitovské panství Maxmiliánův vnuk, Maxmilián František Daun.²⁴

2. 3 Bítov v rukou hrabat Daunů

Maxmilián František Daun byl bratrancem slavnějšího Leopolda Dauna, který bojoval v bitvě u Kolína a byl podmaršálkem Marie Terezie. Maxmilián se ale více než bojům a politice věnoval svému majetku. Na konci 18. století měl nejvýznamnější podíl na výdělků hradní pivovar, následovala cihelna a vápenka.

Co se týče stavebních úprav hradu, nebyly z počátku nijak převratné. Daunové totiž sídlili ve Vídni a bitovský hrad využívali pouze jako letní sídlo. Až František Josef Daun podnikl velkou přestavbu hradu na letní sídlo a to od roku 1811. Během přestavby prošly proměnou jak prostory paláce, tak i jižní hospodářské křídlo, kde byly vytvořeny byty pro úředníky a na místě sýpky vzniklo divadlo. V této době vznikají také konírny v severní části nádvoří. Velkou změnu vyvolala výstavba severního křídla, zde vznikla panská kuchyně, ale na jeho úkor musel být přemístěn hlavní vstup do hradu z pravé do levé věže (z pohledu pozorujícího stojícího před

---

²³ ELIÁŠ, Jan O., Ivan ŘEHOLKA a Jiří PAUKERT. Státní hrad Bítov. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1979, kapitola Bítov za pozdního feudalismu.

²⁴ DOLÍNEK, Vladimír. Zbraně Zrinských a hrad Bítov: Monografie Střelecké revue. Střelecká revue. 2010, 42(6), 43-55.

hradem). Touto věží se do hradu vchází dodnes.²⁵ Před touto přestavbou byl už stav hradu tak špatný, že úprava s sebou nesla nejen umělecký cíl, ale také ten funkční, kdy musel být hrad stabilizován. Přestavba byla orientována především na obytný palác a jeho reprezentační prostory, tedy první patro a přízemí. Pokud bychom se zajímali o celkovou rekonstrukci hradu, tak zde byly nejdůležitější nové fasády. V rámci přestavby v romantickém novogotizujícím stylu byla také upravována okolní příroda, les kolem hradu byl upraven na přírodní park a byl doplněn o pseudogotické prvky. V okolí hradu tak přibyly Jezírko lásky, Slaměný most, studánka a červená kaplička. Podél cesty k hradu byly zasázeny lípy a vznikla tak dlouhá lipová alej. Přímo v hradním komplexu přibyly dvě zahrady, ta větší se nacházela a dodnes nachází v západní části a pak vzniká také parkánová zahrada v blízkosti paláce. Na tu mohlo panstvo vcházet pěti francouzskými okny rovnou z přízemních sálů, které byly přetvořeny v *sallu terrenu*.²⁶

Na svého otce navázal Jindřich Daun, ten se věnoval zejména dokončovacím pracem. Z jeho větších projektů můžeme jmenovat novogotickou přestavbu kaple na nádvoří, která by mohla být dílem architekta Rückera, soudě podle dochovaných návrhů. Jindřich se ale zasloužil hlavně o vzhled interiérů. Jednalo se o úpravy kleneb v přízemí.²⁷ Místnosti nechal dekorovat iluzivní výmalbou, kterou mohou návštěvníci obdivovat dodnes. Autorem těchto prací byl vídeňský malíř Anton Schüller, své dílo

---

²⁵ ELIÁŠ, Jan O., Ivan ŘEHOLKA a Jiří PAUKERT. Státní hrad Bítov. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1979, kapitola Bítov za pozdního feudalismu.

²⁶ PAUKERT, Jiří. Bítov. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1964.

²⁷BARTUŠEK, Antonín, Taťana KUBÁTOVÁ a Josef HYZLER. Bítov: státní hrad a okolí. Praha: Čedok, 1952, s. 8.

dokončil v roce 1853. Během konečných úprav byla zbořena hospoda, která stávala před vstupem do hradu.

Podle letopočtu na bráně se můžeme domnívat, že tato velká přeměna hradu byla ukončena v roce 1863 a dala Bítovu v podstatě dnešní novogotický ráz. Co se ale měnilo, byly sbírky a vybavení hradu. Po smrti Jindřicha Dauna v roce 1890 začala vdova rozprodávat cenné předměty z vybavení hradu hluboko pod cenou. Mimo jiné také knihovnu a část sbírky zbraní.²⁸ Daunové vymřeli po meči smrtí Otakara Dauna v roce 1904 a majetek přešel na příbuzné z rodu Haugwitzů.²⁹

2. 4 Majitelé Bítova na počátku 20. století

Do rodiny Haugwitzů se provdala Berta, jedna z dcer Františka Dauna. Během krátké doby, kdy hrad vlastnili, stihli Haugwitzové převézt na svůj domovský zámek do Náměště nad Oslavou velkou část bítovského vybavení a také sbírku zbraní. Bítov jim patřil pouhé dva roky, a to mezi léty 1904–1906, pak se rozhodli hrad i s okolními pozemky prodat. Kupujícím se stal Jan Zamoyski, který byl polského původu. Ale ani v jeho rukou nezůstal hrad po delší dobu, prodal ho po dvou letech dalšímu polskému šlechtici knížeti Franzi Radziwillovi. V roce 1912 hrad koupil poslední soukromý majitel hradu Georg Haas mladší z Hasenfelsu. Jednalo se o syna velkopřůmyslníka,

---

²⁸ ELIÁŠ, Jan O., Ivan ŘEHOLKA a Jiří PAUKERT. Státní hrad Bítov. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1979, kapitola Bítov za pozdního feudalismu.

²⁹ DOLÍNEK, Vladimír. Zbraně Zrinských a hrad Bítov: Monografie Střelecké revue. Střelecká revue. 2010, 42(6), 43-55.

Otokar byl jedním z mladších bratrů Jindřicha Dauna. Druhý z bratrů Vladimír zemřel v roce 1896.

který vlastnil továrnu na výrobu porcelánu v Horním Slavkově u Karlových Varů.

Haasové vlastnili bítovský hrad a panství až do roku 1945.³⁰

Georg Haas mladší Bítov obýval od roku 1921, do té doby byl neobydlený. Hrad proměnil v zoologickou zahradu, nechyběla ani velká smečka psů, ty nejoblíbenější nechával po smrti vypreparovat a tuto jeho sbírku mohou vidět návštěvníci na hradě dodnes. Mezi zvířaty, která na hradě choval, nechyběli ani exotičtí tvorové, všem kralovala Mietzi-Mausi, lvice.³¹

---

³⁰ ELIÁŠ, Jan O., Ivan ŘEHOLKA a Jiří PAUKERT. Státní hrad Bítov. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1979, kapitola Nejnovější dějiny a přítomnost Bítova.

³¹ DOLÍNEK, Vladimír. Zbraně Zrinských a hrad Bítov: Monografie Střelecké revue. Střelecká revue. 2010, 42(6), 43-55.

3 Šlechtic Haas z Hasenfelsu

Tato krátká kapitola bude věnována šlechtictví rodu Haasů. Měli titul „svobodný pán,“ ale využívali i jeho uherskou podobu „baron“. Jedná se o poměrně mladý šlechtický rod, který měl pouze dvě generace.

Suverénní právo na udílení šlechtických titulů patřilo panovníkovi, a to až do zániku monarchie v roce 1918. V 19. století rychle rostl počet příslušníků tzv. nové šlechty, přestože po roce 1848 šlechta ztratila mnohé ze svých výsad. Po vyhlášení dualismu Rakousko-Uherska můžeme pozorovat změny mezi Předlitavskou a Zalitavskou nobilitou, nejednalo se ale o velké rozdíly. Diferenciace byla hlavně v titulatuře. Zatímco na území Předlitavska měla titulatura celkem pět stupňů, s tím, že do nižší šlechty bylo řazeno prosté šlechtictví a rytíři a vyšší šlechtici byli svobodní páni, hrabata a knížata. V Uhrách se nižší šlechtictví označovalo pouze jako prosté šlechtictví, titul rytíř se neudílel, vyšší nobilita měla tři stupně a to barony, hrabata, knížata.³²

Co se týče titulu svobodný pán/baron, neměl takovou prestiž jako titul hraběte, a to hlavně z důvodu častého udílení tohoto titulu nižším šlechticům za zásluhy.³³

Pokud se zaměříme na získání šlechtického titulu, musíme začít u dědečka muže, o kterém tato práce pojednává. August Eusebius Haas (1804-1871) působil v Kynšperku nad Ohří jako statkář, zdědil však porcelánku v Horním Slavkově.

---

³² Šlechtická hierarchie: Nová šlechta v českých zemích a podunajské monarchii. *Http://www.novanobilitas.eu*[online]. FF UK, Praha, 2009 [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: *http://www.novanobilitas.eu/slechticka-hierarchie*.

³³ Šlechtická hierarchie: Nová šlechta v českých zemích a podunajské monarchii. *Http://www.novanobilitas.eu*[online]. FF UK, Praha, 2009 [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: *http://www.novanobilitas.eu/slechticka-hierarchie*.

V provozu porcelánky později pokračoval jeho syn Georg Haas (1841-1914), roku 1867 se společníkem³⁴ Johannem Czjzkiem zřídil firmu Haas & Czjzek. Podnik výborně prosperoval a stal se největším producentem porcelánu v celé monarchii. Roku 1899 byl tak Georg Haas povýšen do šlechtického stavu a mohl užívat přídomek „šlechtic z Hasenfelsu.“ V roce 1908 byl povýšen na svobodného pána. Za nový titul musel zaplatit, přišel ho na 80 000 zlatých.³⁵ Šlechtický titul mohl využívat ještě jeho syn Georg Haas mladší (1876-1945),³⁶ ale pouze do vzniku Československé republiky.

V roce 1918 Národní shromáždění republiky Československé přijalo zákon č. 61 Sbírký, kterým byly zrušeny šlechtické tituly. Dále již nebylo možné užívat rodové jméno a přídomky, které dávaly najevo šlechtictví, neexistovaly ani výsady s ním se pojící. Zákon ale neuváděl žádné sankce v případě porušení. Ty přinesla až novelizace v roce 1920. Tomu, kdo úmyslně užíval šlechtické tituly, erby nebo vyznamenání veřejně, hrozilo vězení, ve kterém mohl dotyčný strávit od jednoho do čtrnácti dnů anebo pokuta ve výši 50 – 15 000 Kč. Další novelizace v roce 1936 pak zpřesňovala a upravovala sankce a jejich důvody. Po celou dobu se tento čin řešil jako přestupek. Zákon, který rušil šlechtické tituly, byl zrušen v září 1939, ve snaze zapojit co nejvíce českou šlechtu do politického a společenského života v době druhé světové války. Šlo především o to, ukázat národní kontinuitu a dějiny českého národa, které se

---

³⁴ Někdy je uváděno, že Jan Czjzek byl bratranec Georga Haase.

³⁵ TAJ. Od Schlagenwaldu po Bítov - osudy rodu Haasů - II. *Znojemský týden: Noviny pro znojemský region*. ISSN 1213-5585. Roč. 12, č. 34 (2012), s. 13.

³⁶ MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. Praha: Argo, 2010, s. 309. ISBN 978-80-257-0027-3.

pojí se jmény šlechty a povzbudit společnost. I na to se ale vztahoval návrat do předmnichovského stavu, takže po válce zákon opět začal platit.³⁷

---

³⁷ HAZDRA, Zdeněk. Česká šlechta v první polovině 20. století (1918–1948): Šlechta v éře prvorepublikového Československa (1918–1938): mezi odporem, loajalitou a službou. *Moderní.Dějiny.cz* [online]. 2014 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/slechta-v-ere-prvorepublikoveho-ceskoslovenska-1918-1938/>.

4 Porcelánka Haas&Czjzek

Porcelán³⁸ vynalezli Číňané už před naším letopočtem, v Evropě se ale dostal do podvědomí až v roce 1292 díky benátskému cestovateli Marku Polo. V 15. století se začal rozvíjet obchod s východem, mezi zbožím z Asie byl také porcelán. Ceny za porcelán byly však velmi vysoké, porcelánové výrobky se dostávaly pouze na panovnické dvory. Byl vysoce ceněn a lidé si mysleli, že odpuzuje jed, protože nepodléhal viditelným chemickým reakcím jako například cín. Proto se i Evropané snažili o výrobu porcelánu nebo jeho napodobení. Nejblíže tomu byl Medici-porcelán v polovině 16. století, byl totiž vyráběn z bílé hlíny s nepatrným množstvím kaolinu. Na první pohled vypadal výrobek jako z porcelánu, ale měl jiné vlastnosti.

Poprvé mluvíme o porcelánu vyrobeném v Evropě v roce 1709, vynálezcem byl J. F. Böttger, který navázal na výzkum E. W. von Tschirnhause. V roce 1710 tak vzniká první porcelánka na evropském území, a to v Míšni.

Na území Čech se porcelán dostával prostřednictvím obchodních styků s Durynskem. Západní Čechy se ukázaly jako oblast s potřebnými dispozicemi pro budoucí výrobu porcelánu. Byl zde potřebný materiál, jak přímo na výrobu porcelánové hmoty, tak i na její další zpracování jako je dřevo potřebné k vypálení. Mohla tak vzniknout nejstarší továrna na výrobu porcelánu v Čechách, a to nedaleko Karlových Varů v Horním Slavkově.³⁹ V souvislosti s touto továrnou se postupně opět dostáváme k rodině Haasů.

---

³⁸ Jedná se o hmotu tvořenou převážně kaolinem, ostřivý a tavivý. Po vypálení je tvrdý, bílý (včetně střepu) a průsvitný. Používá se k výrobě nádobí, elektrických jističů nebo v zubním lékařství.

³⁹ CHLÁDEK, Jiří a Ilona NOVÁ. *Porcelán kolem nás*. Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1991, s. 7.

Poprvé se o výrobu porcelánu v okolí Horního Slavkova pokouší v roce 1789 F. Habertitzel. Spolupracoval s Jakubem Justem, který dovážel do Čech durynský porcelán.

Sám Habertitzel neměl dostatek financí na založení nové továrny, jeho koncept si ale získal statkáře z okolí, kteří byli ochotní továrnu zafinancovat. Výrobní společnost však nezískala privilegium od Dvorní komerční komise a v roce 1793 se rozpadla.

Vídeňská porcelánka byla založena už v roce 1718 a zakládání dalších porcelánek bylo podmíněno povolením právě z centra monarchie.⁴⁰ Vlastníci malých továren se snažili tyto zákazy a povolení obejít různými způsoby. Většinou byly továrny vedeny jako výrobní kameniny, ale výsledným produktem byl výrobek z porcelánu.⁴¹

Slavkovskou továrnu na porcelán založil v roce 1792 měšťan z Horního Slavkova J. J. Paulus.⁴² Ten se snažil přijít na recepturu porcelánové hmoty již od 80. let 18. století stylem pokus-omyl a zpočátku se mu nevedlo namíchat správný poměr všech přísad, jeho výrobky se podobaly více kamenině než porcelánu. Na správný poměr všech surovin potřebných k výrobě porcelánové hmoty přišel až na své cestě do Míšně. Paulus koupil bývalou kovárnu poháněnou vodou – hamr, ten přestavěl a využíval k semletí kamene a promíchání porcelánové hmoty. Tento mlýn se nacházel v obci Údolí, nedaleko Horního Slavkova a stal se základem pro budoucí porcelánku. Blízko mlýnu nechal vystavět pec potřebnou pro vypalování výrobků. Ta

---

⁴⁰ CHLÁDEK, Jiří a Ilona NOVÁ. *Porcelán kolem nás*. Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1991, s. 41-42.

⁴¹ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 21.

⁴² CHLÁDEK, Jiří a Ilona NOVÁ. *Porcelán kolem nás*. Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1991, s. 42.

kvůli nepozornostem během stavebních prací několikrát vyhořela, ale ani to ho nezastavilo ve snaze vyrábět pravý porcelán.⁴³

Ve Vídni však jeho žádost o povolení výroby porcelánu nepřijali. Zejména z důvodu omezení konkurence vídeňské porcelánky. Ve Slavkově ale i přes zamítnutou žádost pokračovali dál v produkci porcelánu.⁴⁴

Přes všechnu snahu dosáhl Paulus u svých výrobků pouze podobnosti s porcelánem. Střep byl stále šedivý, tvar převzali z Durynska a malba byla tvořena podle šablon dovážených především z Míšně. I přes to, že se továrna jako taková rozrůstala, přibývaly další budovy, jako byly například sklady, rozhodl se celý komplex prodat. Továrnu koupila vdova Louisa Greinerová, jejíž rodina měla s podnikáním mnoho zkušeností, a to i v oblasti porcelánu, ale proslavilo je především sklárství. Sklárný měli například i v Krušných horách. Ale ani přes všechny zkušenosti, zkvalitnění výroby a vystavění nové pece se nepodařilo majitelům přijít na správné složení porcelánové hmoty. Zboží nemělo odbytiště a obchod nevydělával. Porcelánku před zrušením zachránil sňatek.⁴⁵

Jedna z dcer Greinerových se provdala za lékaře Jiřího Lipperta. Ten se rozhodl odkoupit od ostatních členů rodiny Greinerů jejich podíly na porcelánce a začal v roce 1808 podnikat společně s Václavem Haasem, slavkovským důlmistrem. Továrna byla pojmenována *Lippert&Haas* (do roku 1847) později pak *Haas&Czjzek*

---

⁴³ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 22-23.

⁴⁴ CHLÁDEK, Jiří a Ilona NOVÁ. *Porcelán kolem nás*. Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1991, s. 42.

⁴⁵ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 24-25.

(1867-1945), do názvu tak přibylo jméno i druhého společníka Jana Babtisty Czjzeka.⁴⁶

Jiří Lippert byl velkým přínosem pro porcelánku především v tom, že se neustále vzdělával, cestoval do Míšně, zajišťoval ty nejlepší dostupné suroviny a byl zdatným obchodníkem. Pokud chtěl dosáhnout těch nejlepších výsledků a také toho, aby byl obchod výdělečný, musel továrnu dále rozšiřovat. Sám tak velký kapitál neměl a tak do podniku přibývá společník Václav Haas, se kterým se Lippert osobně znal z dob, kdy působil jako báňský lékař. Společně vylepšili směs na výrobu porcelánu tak, že hotové výrobky již byly plně konkurence schopné, pozornost také věnovali dokončovacím úpravám výrobků, soustředili se hlavně na malbu a zlacení. V neposlední řadě dále rozšiřovali prostory určené k výrobě i obchodu. V roce 1810 otevřeli prodejnu v Karlových Varech, mezi specifické výrobky tehdy patřily kávové servisy, sady talířů či mís, později přibyly zakázky pro lázeňské komplexy a restaurace.⁴⁷

Teprve v roce 1812 získala továrna povolení potřebné k výrobě porcelánu a začala být dále rozšiřována, přibývaly nové výrobní, ale týkalo se to i produktů, ve třicátých letech přibyla i figurální tvorba. Na konci dvacátých let získala továrna pochvalu od císaře Ferdinanda, který ji navštívil během svého ozdravného pobytu v Karlových Varech. To přidalo továrně na slávě, poptávka se mnohonásobně zvýšila a výrobky si

---

⁴⁶ CHLÁDEK, Jiří a Ilona NOVÁ. *Porcelán kolem nás*. Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1991, s. 42.

⁴⁷ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 29-30.

mohli lidé prohlédnout na výstavách ve Vídni či v Paříži. Také získala mnoho ocenění v podobě medailí.⁴⁸

Jiří Lippert trpěl dnou, větší část povinností tak přešla na Václava Haase. Haas svůj podíl přenechal svému synovi Augustovi v roce 1827, zemřel o tři roky později. August Eusebius Haas byl výborným studentem a jeho technické vzdělání opět pozvedlo kvalitu výroby porcelánky, přispěly k tomu i časté cesty do zahraničí, tam zajišťoval další odbytiště pro jejich zboží. Nejvíce produkce proudilo do Vídně, odběratelem byl mimo jiné císař. Ve Vídni se seznámil se svou manželkou Josefou roz. Hellovou, pocházela také z rodiny továrníka. Jejich podnik se soustředil na výrobu hedvábí.⁴⁹ Augustovi se podařilo, aby byla porcelánka natolik výdělečná, že si mohl dovolit koupit panství Kynšperk nad Ohří a rodinné sídlo přesunout na zámek Kamenný Dvůr. Součástí tohoto panství byl i pivovar patřící mezi největší v okolí.⁵⁰

Po smrti Jiřího Lipperta se stal spolujednatel porcelánky jeho zeť Jan Möhling. Ten měl o chodu továrny jinou představu než August Haas, záleželo mu hlavně na umělecké hodnotě výrobků, což bylo mnohem časově a také finančně náročnější než dosavadní výroba. Rozepře nakonec vyřešili a to tak, že v roce 1846 August Haas od Möhlinga odkoupil jeho podíl na továrně, stal se tak jediným vlastníkem Slavkovské porcelánky. V podnikání byl tak úspěšný, že byl dokonce zvolen zástupcem velkopodnikatelů na Českém zemském sněmu, v této funkci setrval mezi léty

---

⁴⁸ CHLÁDEK, Jiří a Ilona NOVÁ. *Porcelán kolem nás*. Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1991, s. 41-42.

⁴⁹ U této příležitosti byla porcelánka oceněna na 200 000 zlatých a sklady měla nejen v Praze a Vídni, ale i v Brně, Linci, Temešváru a Bolzánu.

BRANOUNOVÁ, D. *Schlaggenwald – Horní Slavkov 1792 – 1992*. Plzeň: Městský úřad Horní Slavkov, 1992, s. 8–9.

⁵⁰ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 31-39.

1861-1867.⁵¹ Slavkovská továrna se stále rozrůstala. Na jedné ze svých cest do Vídně se August seznámil s Janem Czjzkiem⁵² a nabídl mu funkci odborného chemika v porcelánce. Do Horního Slavkova přichází Czjzek v roce 1857, kdy začal postupně vylepšovat technologii výroby a to i díky svému vzdělání v oblasti chemie.⁵³

August Haas měl společně s manželkou Josefou celkem šest dětí, nejvýznamnější byl Georg Karl August Haas narozen roku 1804, který byl již dříve zmíněn v souvislosti se získáním šlechtického titulu. Narodil se jako čtvrté dítě, zdědil porcelánku a byl pokračovatelem rodové linie, která nás zajímá ve vztahu k poslednímu majiteli hradu Bítova.⁵⁴ Ke konci života byl August vážně nemocný a omezený v pohybu, práci zastával syn Georg a také Jan Czjzek. Uvědomoval si, že firma se rozrostla do takových rozměrů, že ji jen stěží může vést jeden člověk. V roce 1867 vyslovil svůj záměr rozdělit továrnu na dva díly. Jeden díl zdědil syn Georg a druhý právě Jan Czjzek. Zaručili se, že si budou dělit jak výtěžek, tak práci a založí společnost Haas&Czjzek. Ve smlouvě, kterou podepsali, byl také požadavek, oba museli vložit kapitál, aby si mohli činit nároky na majetek. August Eusebius Haas zemřel v Praze v roce 1871.⁵⁵

---

⁵¹ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 41-43.

⁵² Příjmení má více podob, tvar Czjzek uvádí Chládek a Nová v publikaci *Porcelán kolem nás* a také je psán v německých dokumentech. Podobu Czjzek byste našli v matričních záznamech (př. Státní oblastní archiv v Praze, Sbírka matrik, kniha Jirny 04, Matrika narození farní úřad Jirny; Praha-východ (1792-1809), obec Jirny, str. 67.).

⁵³ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 49;51.

⁵⁴ Archiv Státního hradu Bítova, rodokmen Haasů, neuspořádáno.

⁵⁵ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 54-56.

Další kapitolu historie slavkovské porcelánky tvoří období spolupráce Georga Haase a Jana Czjzka. Jejich spojení se ukázalo jako velice prospěšné, továrna prosperovala dokonce tak, že noví společníci mohli v roce 1871 odkoupit porcelánku v Chodově a připojit ji ke společnosti H&C. V rámci společnosti se chodovská porcelánka výrazně rozvinula a stala se známou po celé Evropě, v jejím majetku setrvala až do roku 1945.

Vedení společnosti bylo oproti předchozím značně novátorské. Výroba byla rozčleněna mezi jednotlivé porcelánky. Pro představu v té chodovské se vyráběl levnější a hlavně užitkový porcelán, zatím co v Horním Slavkově se vyráběly dražší, na zpracování náročnější a umělecky hodnotnější produkty. Z důvodu velké poptávky začali zakládat malé značkové prodejny v různých městech monarchie.

Czjzek byl velice otevřený novinkám ve vztahu k zaměstnancům, zavedl totiž sociální pojištění pro zaměstnance. To mělo pomoci v případě nemoci či úrazu. Dalším typem sociální pomoci bylo vytvoření firemní pokladny pro vdovy, sirotky a invalidy a pokladny pro vyplácení penze.⁵⁶

Společnost H&C se nesoustředila pouze na rozšiřování továrny, i když to bylo samozřejmě prioritní. Jako příklad si můžeme uvést výstavbu domu ve Vídni v Kärtnerstraße č. p. 5 v osmdesátých letech 19. století.⁵⁷

Významným mezníkem jak pro porcelánku, tak i pro rodinu Haasů byl sňatek Georga Haase s Olgou Ludmilou Dannenbergovou roku 1876. Olga pocházela z Žitavy a byla dcerou továrníka a obchodníka Johanna Dannenberga. Měla dalších

---

⁵⁶ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 56.

⁵⁷ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 61-62.

pět sourozenců, přičemž pro nás bude nejdůležitější sestra Ludmila, její rodina významně zasáhne do dědictví Haasů v roce 1945. Zatímco členové rodiny Haasů vyznávali katolické náboženství, Olga byla evangelického luteránského vyznání. Z toho důvodu se konaly dva svatební obřady, jeden evangelický a druhý katolický. Manželům se v říjnu roku 1876 narodil syn Georg Julius Augustin Haas, a právě jemu budou věnovány následující kapitoly této práce. Další děti již manželé neměli.⁵⁸

O rok později se oženil i druhý majitel Jan Czjzek, jeho manželkou se stala Matylda Breymannová, dcera vojenského důstojníka ze Schwertenbergu. Sňatky měly na chod porcelánky velký dopad, novomanželky se navzájem snášely velmi špatně. Toto nepřátelství se promítalo i ve vztahu Haase a Czjzka, oba se začali více soustředit na své osobní obchody.⁵⁹

Jan Czjzek rozvíjel svůj vliv v rámci celé monarchie, to mu v roce 1899 přineslo dědičný šlechtický titul a za svým jménem směl používat přídomek šlechtic ze Smidar. Oproti němu se Georg Haas věnoval svému rozvoji spíše v karlovarském regionu. I on byl ale za své zásluhy ve stejném roce povýšen do stavu šlechtického a získal přídomek z Haasenfelsu. Při příležitosti výročí šedesáti let na trůnu Františka Josefa v roce 1908 se dokonce dočkal povýšení a nově se mohl psát jako Georg

---

⁵⁸ Archiv Státního hradu Bítov, *Závět Georga Haase st.*, neuspořádáno.

⁵⁹ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 64-66.

Edler⁶⁰/baron Haas von Hasenfels. Jeho společník získal podobnou poctu a získal titul J. B. Czjzek Edler von Smidaich.⁶¹

Nové postavení a také výdělky obchodní činnosti Haasů jim dovoľovaly dále rozšiřovat svůj majetek. Mohli zakoupit nové rodinné sídlo již v roce 1885. Stal se jím zámek v Mostově,⁶² který leží přibližně 15 kilometrů severovýchodně od Chebu.

Georg Haas mladší začal v porcelánce vypomáhat otci ihned po absolvování reálné školy v Lokti v roce 1894. Pomáhal i v zemědělství a lesnictví a také v pivovaru.⁶³

Již v roce 1912 Haasové kupují další panství, tentokrát na Moravě. Jednalo se o hrad Bítov a okolní pozemky. Jak můžeme vyčíst z kupní smlouvy ze dne 8. října 1912, panství zakoupil Georg Haas mladší od prince Franze Radziwilla, majitele krakovského panství. Hrad Bítov a okolní pozemky koupil baron za 2 830 000 K a část příslušenství za 100 000 K. Ve smlouvě je vedeno i to, že má nový

---

⁶⁰ Označení „Edler“ nebo „Šlechtic“ nebylo znakem příslušnosti k vyšší šlechtě, příslušník nižší šlechty si jej mohl zakoupit a tím ozdobit své jméno. Rozdílný je případ, pokud byl člověk povýšen do šlechtického stavu (tedy k nižší šlechtě), tím získal možnost používat přídomek a před ním z/von.

Šlechtické tituly: Nová šlechta v českých zemích a podunajské monarchii. *Http://www.novanobilitas.eu*[online]. Praha, 2009 [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: *http://www.novanobilitas.eu/slechticke-tituly*.

⁶¹ ŠABATKOVÁ, Eva. *Vranovská přehrada a Bítov v kontextu dějin 20. století*, Praha, 2011. 114 stran. Diplomová práce. Univerzita Karlova. doc. PhDr. Alena Míšková, Ph.D. s. 94.

⁶² JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 65.

⁶³ Archiv Státního hradu Bítov, *Životopis Georga Haase ml.*; v německém jazyce, neuspořádané.

majitel platit ročně 45 000 K knížeti Zamoyskému, bývalému majiteli hradu.⁶⁴

Zajímavostí je, že hrad údajně koupil po přečtení krátkého inzerátu v novinách.⁶⁵

Předání rodinné firmy jedinému synovi se nekonalo, a to ani po smrti Georga Haase staršího v roce 1914. V závěti, kterou sepsal v červenci 1913, ustanovil svou univerzální dědičkou svoji manželku Olgu. Syn Georg pak zdědil pět domů, které byly ve Vídni. Dále v závěti uvádí, že budou Georgovi vypláceny částky z hypoteční banky. Tyto peníze by měl použít ke správě bitovského panství. Ve třetím bodě závěti pak píše, že je jeho žena Olga povinna doplnit v hypoteční bance na konto částky v takové výši, ve které je Georg Haas ml. vybral. Veškeré vybavení v Mostově a Kamenném Dvoře náleželo podle testamentu Olze Haasové, a to včetně automobilů. Nezapomněl ani na vzdálenější příbuzné. Georg Haas mladší měl totiž po smrti obou svých rodičů vyplácet čtvrtroční rentu 8000 korun strýci Juliovi Dannenbergovi.⁶⁶

Olga porcelánku vedla až do své smrti v červnu v roce 1942, kdy ji zdědil, ostatně jako všechen rodinný majetek, Georg Haas mladší. Snažila se po celou dobu udržet rodinný majetek pohromadě. Zemřela v 86 letech a po obřadu spočinula v rodinné hrobce v Kamenném dvoře vedle svého manžela. Její syn Georg Haas mladší se pohřbu nezúčastnil. Podle dochované korespondence mezi sebou neměli dobrý vztah a silné vazby.⁶⁷

---

⁶⁴ Archiv Státního hradu Bítov, *Kupní smlouva mezi Georgem Haasem mladším a Princem Franzem Radziwillem.*; v německém jazyce, neuspořádáno.

⁶⁵ TAJ. Od Schlagenwaldu po Bítov - osudy rodu Haasů - II. *Znojemský týden: Noviny pro znojemský region.* ISSN 1213-5585. Roč. 12, č. 34 (2012), s. 13.

⁶⁶ Archiv Státního hradu Bítov, *Závět Georga Haase st.*; v německém jazyce, neuspořádáno.

⁶⁷ Archiv Státního hradu Bítov, *Korespondence mezi Olgou Haasovou a Georgem Haasem ml.*; v německém jazyce, neuspořádáno.

V rukou Georga Haase mladšího zůstala porcelánka pouze tři roky. V květnu v roce 1945 spáchal sebevraždu. V závěti, jejíž kopie je uložena na Státním hradě Bítov stanovil univerzálním dědicem své stříně barona Evance Coppeé. Blíže se této závěti budeme věnovat v jedné z následujících kapitol.

Válečný vývoj byl dost složitý, během války totiž přišla řada omezení, změnil se výrobní program a také složení zaměstnanců bylo zcela odlišné. Z mnoha zaměstnanců se stali totálně nasazení a v továrně je nahradili němečtí vojáci, kteří přišli z lazaretů. Problém byl i s omezeným množstvím materiálu a surovin. Akciová společnost byla nově vedena komanditní společností Haas&Czjzek, prioritní byla válečná výroba.⁶⁸ Po válce byly patrné snahy o obnovu předválečného stavu porcelánky. Do čela porcelánky byli postaveni národní správci. Velkou změnou v celém vývoji porcelánky se stal Dekret prezidenta o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků (100/1945 Sb.), vydaný v říjnu v roce 1945. Od dubna roku 1958 mluvíme o tzv. Karlovarském porcelánu. Jednalo se o podnik, pod kterým byly spojeny porcelánky z okolí. Ta hornoslavkovská nesla označení 06.

Po Sametové revoluci se projeví snahy opět povznést někdejší slávu slavkovské porcelánky, ale až v listopadu 1992 byla továrna privatizována nově ustanovenou společností Haas&Czjzek. Prodejna porcelánu se tehdy zřídila i na nádvoří hradu Bítova. Prvním problémem, který museli noví továrníci řešit, byla nesoběstačnost. I přes výrobu a návrhy nových servisů museli mnohdy sadu složit i z produktů nevyrobených ve Slavkově. V roce 1997 už si ale továrna vedla natolik dobře, že se společníci rozhodli odkoupit zámek v Mostově a vytvořit tam firemní muzeum,

---

⁶⁸ TAJ. Osobnosti ze šuplíku. *Znojemský týden: Noviny pro znojemský region*. ISSN 1213-5585. Roč. 12, č. 33 (2012), s. 13.

následoval tedy nákup slavkovských výrobků ve starožitnostech. Podíl také nesli na pořádání několika výstav. Porcelánka až na krizový rok 1998 fungovala výborně, větší problémy nastaly až s příchodem světové ekonomické krize v roce 2009. V roce 2011 přestala továrna vyrábět zboží. V roce 2013 porcelánku zakoupila společnost Sideline, která se snažila v menším rozsahu porcelánku obnovit.⁶⁹

Na konci 20. století se továrna specializovala se na malbu dekorů na soupravách a také na jejich obnovu, mezi další zboží zde vyráběné patřily lázeňské hrnky, nástěnné hodiny a další. Ve své výrobní značce používala stále původní signaturu, dva jehličnany a psací S jako Schlaggenwald, česky Horní Slavkov.⁷⁰

---

⁶⁹JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 161-177.

⁷⁰CHLÁDEK, Jiří a Ilona NOVÁ. *Porcelán kolem nás*. Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1991, s. 49.

5 Georg Julius Haas

5. 1 Dětství a vzdělání

Georg Haas se narodil 26. října 1876 v Horním Slavkově do rodiny továrníka, jak je zmiňováno výše. Pokřtěný byl 5. listopadu. Byl jediným dítětem katolíka Georga Haase a jeho manželky evangeličky Olgy roz. Dannenbergové.⁷¹ Většinu dětství strávil v Horním Slavkově, ale také v Drážďanech u rodičů matky, jak sám napsal do svého stručného životopisu. V roce 1886 se celá rodina Haasů přestěhovala na nové rodinné sídlo, na zámek do Mostova.

Co se týče základního vzdělání mladého Georga, tak už zde lze pozorovat péči, jaké se mu jako jedinému dítěti a především dědici rodinného podniku dostávalo. Základní školu nenavštěvoval, měl soukromého domácího učitele, který se podílel i na jeho celkové výchově. Další vzdělání se mu dostalo na reálné škole v Lokti, kam byl přijat v roce 1891 a absolvoval v roce 1894⁷², více se o svém vzdělání v životopise nerozepisuje.⁷³

Pokud se ale na tuto kapitolu života barona Haase zaměříme více, zjistíme, že na reálné škole v Lokti studoval již o několik let dříve. Do prvního ročníku byl přijat ve školním roce 1886/7, nedokončil však ani první rok, a to zejména kvůli nepravidelné docházce. Poté co v lednu 1887 ukončil studium, se opět vrátil ke svému domácímu učiteli. Ve školním roce 1890/91 jméno Haas opět figuruje

---

⁷¹ Archiv Státního hradu Bítov, opis matriky vydaný v roce 1912; nespořádáno

⁷² Archiv Státního hradu Bítov, Životopis G. Haase v německém jazyce; nespořádáno

⁷³ Archiv Státního hradu Bítov, Životopis G. Haase v německém jazyce; nespořádáno

v dokumentech reálné školy v Lokti, tentokrát byl zapsán přímo do čtvrtého ročníku, přístup kantorů byl ale individuální. V dalším školním roce k němu bylo přistupováno stejně jako k ostatním žákům.⁷⁴

Sedmileté studium bylo ukončené maturitní zkouškou, v rámci této skutečnosti uvádí autor Luděk Jaša zajímavý nálezný. Ve školních dokumentech u studenta Haase uvedeno, že se maturitní zkoušky nezúčastnil. Ale mezi archiváliemi uloženými v Rakouském státním archivu se nachází dokument, který tomuto zápisu odporuje. Uvádí, že se Georg Haas maturitní zkoušky zhostil se známkou dobrý. Co už ale dokument neuvádí, je místo vykonání zkoušky a zkoušející.⁷⁵

Celou tuto situaci ovlivnil zcela jistě i fakt, že maturitní zkouška byla podmínkou pro důstojnické vzdělání a rovněž měla vliv na délku vojny. Lze se tedy domnívat, pokud nešlo pouze o chybu v zápise v jednom či druhém dokumentu, že zasáhl Georg Haas starší a díky jeho vlivu a majetku maturitu pro syna zakoupil.

Po studiu vykonával praxi tím, že vypomáhal otci v rodinném podniku. To se týkalo různých oborů, pomáhal především v porcelánce, ale také v lesnictví, pivovaru a zemědělství.⁷⁶

Otci vypomáhal přibližně rok a půl, další etapou jeho života byla vojna.

---

⁷⁴ VRÁBELOVÁ, Michaela. Haas, Jiří z Hasenfelsu (1876-1945). Městská knihovna Znojmo [online]. Znojmo, 2018, 4. 5. 2015 [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <https://www.knihovnazn.cz/index.php/referaty/osobnosti-regionu/2963-haas-jii-z-hasenfelsu-1876-1945.html>

⁷⁵JÁŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 80.

⁷⁶Archiv Státního hradu Bítov, Životopis G. Haase v německém jazyce; neuspořádáno

5. 2 Vojenská kariéra

Zákon, upravující délku a celkovou strukturu branné povinnosti, který byl v platný v době, kdy šel na vojnu Georg Haas mladší, byl vydán v roce 1868. K odvodu byli povinni se dostavit všichni muži ve věku 20-22 let a odvody se konaly v ročním intervalu. Služba celkem trvala 12 let a byla rozdělena na tři fáze. Na vojně strávili muži tři roky (v námořnictvu čtyři), pak byli vedeni sedm let jako záloha a dva roky u tzv. zeměbrany. Odlišné podmínky měli občané s maturitou a vysokoškolští studenti. Ti vstupovali do armády na vlastní popud a délka vojny jim byla zkrácena na pouze jeden rok.⁷⁷

Jako dobrovolník nastoupil k pěšímu pluku rakouské armády 1. října 1895 a podle podmínek zmíněných výše povinnou službu ukončil k 1. říjnu 1896. Nadále ale zůstal v armádě a aktivně sloužil u husarského pluku, který nesl čestné označení „Viléma II. německého císaře a pruského krále“. Jednalo se o husarský pluk č. 7, tedy o lehkou jízdu. V roce 1897 byla posádka tohoto pluku umístěna na území dnešního Rumunska ve městě Velký Varadín, o dva roky později se přesunula do maďarského města Debrecín. V roce 1898 se stal u tohoto pluku poručíkem a ve stejném regimentu se dočkal i povýšení na nadporučíka a to v roce 1904. Z vojny, na které měl být pouze rok, se domů do Mostova vrátil na přání svých rodičů až v únoru v roce 1901, tedy po více jak pěti letech strávených v armádě. Po svém návratu se až do začátku První světové války staral o rodinné majetky.⁷⁸

---

⁷⁷KESSLER, Vojtěch. 5. prosince 1868 – „Zavedení všeobecné branné povinnosti“. Projekt 2017 - Dny české státnosti [online]. [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <http://www.dnyceskestatnosti.cz/novinky/kalendarium/5-prosince-1868-zavedeni-vseobecne-branne-povinnosti>.

⁷⁸ Archiv Státního hradu Bítov, Životopis G. Haase, v německém jazyce; neuspořádáno.

V dubnu roku 1912 byl Georgovi vystaven řidičský průkaz, který prokazoval, že byl způsobilý k řízení motorového vozidla.⁷⁹ V roce 1913 pak prošel dalším přezkoušením a mohl se stát profesionálním řidičem. Zajímavé je, že v osvědčení je specifikace a to, že se vztahuje pouze na benzinové automobily.⁸⁰

Své zážitky a postřehy z války Georg Haas sepsal, zápisy pojmenoval *Válečná historie*. Zápisník ale není uložen v žádném z archivů, je v soukromém vlastnictví mimo Českou republiku.⁸¹ Tyto postřehy zprostředkovává ve své knize Luděk Jaša.

Georg Haas byl odveden do války jako zbrojný důstojník, později sloužil jako soukromý řidič, kvůli problémům se zrakem se nemohl účastnit přímých bojů na frontě.⁸²

Z Mostova odešel mladý baron 1. srpna 1914, pokračoval přes Vídeň, kde se hlásil o týden později a konečně 9. srpna dojel do polského města Łańcut. Zde zůstal na vojenském velitelství dva měsíce, zde byl taky vyškolen na svou novou funkci a stal se automobilistou. Na konci října se jednotka přesunula k obci Słomniki na jih Polska nedaleko od Krakova. Georg byl nasazen do bojů jako pojízdný ordonanční důstojník.⁸³

---

⁷⁹ Archiv Státního hradu Bítov, Řidičský průkaz G. Haase; neuspořádáno.

⁸⁰ Archiv Státního hradu Bítov, Odborné řidičské přezkoušení; neuspořádáno.

⁸¹ Zápisník je uložen v soukromém archivu rodiny Martinzových z Vídně. Informaci jsem získala od Ludka Jaši.

⁸² Archiv Státního hradu Bítov, Životopis G. Haase v německém jazyce; neuspořádáno.

⁸³ Ordonanc - pochází z latiny; v R-U armádě se jednalo o poddůstojníka/důstojníka, který působil ve štábu velitele a měl na starost předání rozkazů a zpráv.

Nemoc otce způsobila baronův návrat domů, dostal měsíc volna. Georg Haas starší zemřel 29. listopadu 1914, mladý baron se zpět na velitelství v Katovicích hlásil 15. prosince. Poté pokračoval zpět ke své jednotce do Słomniki. Domů se podíval ještě následující rok v květnu, ale po dvou týdnech se opět vrátil ke své jednotce, tentokrát do obce Stopnica severovýchodně od Krakova. Od března 1915 byl veden jako detašovaný komandant. Další přesouvání proběhlo v červnu do Lemberku a v srpnu do Červonohradu na území dnešní Ukrajiny. Zde se sešel se svým kamarádem ze školy Josefem Plaschkou, pozdějším správcem hradu Bítova.⁸⁴

Již v roce 1915 se Georg dočkal povýšení. Získal hodnost rytmistra, což odpovídá hodnosti kapitána.⁸⁵

Zároveň se v této době začaly naplno projevovat baronovy problémy se zrakem. V Archivu Státního hradu Bítov je uloženo několik lékařských zpráv od očních lékařů. Ta první je už z března roku 1912, na hlavičce je název Bergmann&Mahland z Mannheimu a při jejím prostudování zjistíme, že již tehdy měl Georg Haas silné dioptrie. Předepsané neměl klasické brýle ale tzv. cvikry, tedy pouze skla bez obrouček a bez stranic. Lze se tedy domnívat, že brýle nenosil po celý den, ale využíval je pouze v případě potřeby. Což je zvláštní, protože na obou očích měl předepsané 3,5 dioptrie na dálku, na pravé oko ještě 2,5 cylindrické dioptrie a na levé 1,5 cylindrické dioptrie.⁸⁶

---

⁸⁴ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 91-92.

⁸⁵ Archiv Státního hradu Bítov, Životopis G. Haase v německém jazyce; neuspořádáno.

⁸⁶ Archiv Státního hradu Bítov, Lékařská zpráva očního lékaře G. Haase v německém jazyce; neuspořádáno.

Z tohoto předpisu se tedy dozvíme i baronovu diagnózu. Trpěl krátkozrakostí, což se projevuje špatným viděním do dálky. Druhou oční vadou, která trápila barona byl astigmatismus čili cylindrická oční vada, v tomto případě je problémem průchod světla přes rohovku, která nemá kulový tvar, ale je zdeformovaná. Člověk, který má astigmatismus, vidí rozostřeně.

Další zpráva je z října taktéž z roku 1912, je ale velmi stručná a dozvídáme se z ní akorát to, že na obou očích měl baron čtyři a půl dioptrií. Jedná se o zprávu od F. Fritsche z Vídně.

Následující zpráva je až z března roku 1916 a před jménem barona je uvedena i hodnota rytmistra. V kolonce nález vyčteme počet dioptrií, které byly na obou očích čtyři a najdeme tady i cylindrické dioptrie. Na pravém oku potřeboval baron tři, na levém dvě a půl. V diagnóze je uvedeno, že se jedná o vysoký stupeň dalekozrakosti ve spojení s astigmatismem a šikmou osou vidění. Což je v rozporu s předchozími zprávami. V doporučení lékaře se pak dozvíme, že baron Haas nebyl doporučen ke službě na frontě a měl vykonávat pouze pomocné práce především v kanceláři z důvodu nutnosti používání kombinovaných brýlí. Tato zpráva pochází z nemocnice v Lemberku.⁸⁷

Poslední dvě zprávy dochované v hradním archivu jsou z června roku 1925. První uvádí na pravém oku už šest dioptrií a čtyři cylindrické a na levém dokonce sedm a jednu cylindrickou dioptrii. Zprávu vystavil Dr. Friedrich Mayer ve Vídni.

---

⁸⁷ Archiv Státního hradu Bítov, Lékařská zpráva očního lékaře G. Haase v německém jazyce; neuspořádáno.

Druhá zpráva byla vyhotovena pouze s dvoudenním odstupem taktéž ve Vídni, ale jiným lékařem, měření měla stejný výsledek jako v předchozí zprávě.⁸⁸

V důsledku lékařského vyšetření v roce 1916 dostal baron měsíční dovolenou, k jednotce se vrátil na začátku května.

Situace ve válce byla touto dobrou kritická, na začátku června vypukla tzv. Brusilovova ofenzíva. Kvůli ní přijel k jednotce do Červonohradu německý šéf generálního štábu Erich von Falkenhayn, Georg Haas se stal jeho spojovacím důstojníkem. V této pozici zůstal až do března roku 1917, kdy byla jednotka rozpuštěna. Následovala další krátká dovolená, během které se vrátil za matkou do Mostova.⁸⁹

V dubnu byl jako ordonanční důstojník v Bolzanu v Itálii, na konci dubna byl odvolán z funkce a znovu se přesouval, tentokrát do Bukurešti. Nejprve zde sloužil jako osobní úředník, později jako kulturní referent, měl na starost hudbu a kinovarieté. V Bukurešti zůstal až do počátku dubna roku 1918, jeho dalším působištěm se stala Oděsa, kde sloužil opět jako spojovací důstojník. Ve svých zápisech uvedl, že zde v červenci onemocněl chřipkou.

Oděsu opustil nedlouho před koncem války. Domů do Mostova přišel i s Josefem Plaschkou 19. října, hlášení byli na úřadě v Chebu.⁹⁰

---

⁸⁸ Archiv Státního hradu Bítov, Lékařské zprávy očních lékařů G. Haase v německém jazyce; neuspořádáno.

⁸⁹ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 92.

⁹⁰ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 93-96.

Ve svém životopise pak baron Haas uvádí, že během své služby v Oděse ztratil všechny tři své jmenovací dekrety do důstojnických šarží (poručík, nadporučík, rytmistr) a také některá ocenění, která během války získal.

Celkem získal během války šest ocenění. Na samém počátku války v roce 1914 získal Mariánský kříž Řádu německých rytířů. Následující rok mu do sbírky vyznamenání přibyl červený kříž - dekorace s válečnou výzdobou. V roce 1916 získal Vojenskou záslužnou medaili – Signum Laudis druhého stupně, tuto medaili prvního stupně získal již v roce 1915. Další vyznamenání, které Georg získal se nazývalo Železný kříž i v tomto případě druhého stupně. Tímto vyznamenáním se pyšnil od roku 1917. Na konci války v roce 1918 získal ještě Řád Františka Josefa I.

Získal také dvě pamětní medaile. Jedna z nich byla vydána k 75. výročí narození Františka Josefa I. A také Jubilejní kříž 1908 ražený k příležitosti výročí 60 let panování Františka Josefa – Jubiläums kreuz 1908.⁹¹

Po roce 1918 byl veden jako rytmistr tedy kapitán u československé armády. Z aktivní služby byl však již v prosinci roku 1918 vyřazen a nadále ponechán v záloze.⁹² V červenci 1919 přezkoumalo čs. Zemské velitelství pro Čechy v Praze zdravotní stav G. Haase a došlo obdobného výsledku jako baronův oční lékař několik let předtím. Baron Haas nebyl způsobilý k aktivní řadové službě, byl schopný přiměřených místních služeb, ne však těch kancelářských. Bylo doporučeno, aby byl nadále ponechán v neaktivitě.⁹³ To v dopise potvrzuje Ministerstvo Národní Obrany,

---

⁹¹ Archiv Státního hradu Bítov, Životopis G. Haase v německém jazyce; neuspořádáno.

⁹² Archiv Státního hradu Bítov, Zpráva o vyřazení ze služby, v německém jazyce; neuspořádáno.

⁹³ Archiv Státního hradu Bítov, Superarbitrační řízení, v německém jazyce; neuspořádáno.

které staví barona Haase mimo službu k 1. dubnu 1920. Zároveň pozbyl nárok na jakékoliv vojenské zaopatření.⁹⁴

Jak důležité byly pro barona Haase roky, které strávil v armádě a ve válce, dokládá i fakt, že chtěl být ve své husarské uniformě po smrti pohřben.⁹⁵

5. 3 Georg Haas přichází na Bítov

Už během války často psávala baronka Olga synovi, že by se měl po návratu přestěhovat na hrad Bítov a začít celé panství lépe spravovat. Radila mu také, aby se konečně usadil a našel si manželku. Olga synovi platila téměř veškeré výlohy, akorát výdaje týkající se jeho milenek si platil sám z peněz, které vydělávaly jeho domy ve Vídni.⁹⁶

5. 3. 1 Všední život na Bítově

Jakmile se Georg Haas na Bítově trvale usadil, změnil ho k obrazu svému. To se bítovským příliš nelíbilo, jak vyplývá z obecní kroniky, zde kronikář kritizuje zrušení divadla a vystavění psích bud na nádvoří.⁹⁷

---

⁹⁴ Archiv Státního hradu Bítov, Dopis Ministerstva Národní obrany; neuspořádáno.

⁹⁵ Archiv Státního hradu Bítov, Testament G. Haase, v německém jazyce; neuspořádáno.

⁹⁶ Archiv Státního hradu Bítov, Korespondence mezi baronkou Olgou a G. Haasem, v německém jazyce; neuspořádáno.

⁹⁷ WEIDENTHALER, F. Pamětní kniha městyse Bítova od r. 1923-1972, s. 11. SOkA Znojmo, inv. č. 95, sign. K-I I 884.

Georgovy stavitelské práce spočívaly hlavně v tom, upravit prostor tak, aby co nejvíce odpovídal jeho lásce ke zvířatům. Z domácího divadla, které se nacházelo v jižním traktu, nechal zřídit psinec.⁹⁸

To byl však pravděpodobně první a poslední problém, který mezi sebou obyvatelé Bítova a Haas měli. Jak se dozvídáme z vyprávění pamětníků, jednalo se o člověka, který si více než s okolním panstvem rozuměl právě s obyčejnými lidmi.

Znojemský památkář PhDr. Jan Kozdas v televizním dokumentu *Zatopené osudy* potvrzuje úctu, jakou chovali lidé k baronovi tím, že ho všichni oslovovali „pane barone” v době, když už žádný titul neměl. Sám se domnívá, že se osobně znal s většinou obyvatel z okolí. Po většinu času si nepotrpěl na oficiality, s lidmi mluvil v lese, na polích nebo třeba v hospodě. Často je také zval k sobě na hrad. To dokládají i fotografie v hradním archivu.

Elsa Fischer, dcera bítovského správce, vzpomíná, jak se baron Haas se všemi stýkal a přátelil. Jakmile se lidé dozvěděli, že má ze zabijačky nejraději rypáček, uši a oháňku, kdykoli zabijeli vepře, tak mu něco z toho donesli. To jen potvrzuje fakt, jak oblíbený baron mezi lidmi byl. Rád tančil a byl velmi rád, když byla dámská volenka a chodila pro něj děvčata.⁹⁹

„On se zúčastňoval vždycky těch oslav, v kostele když bylo Vzkříšení a tak. Ale co vykládali,... třeba moje tchýně, co říkávala, že když byla nějaká zábava nebo tak, tak, že vždycky všechno platil, že se měli od něho dobře. Myslím si, že se dovedl

---

⁹⁸ WEIDENTHALER, F. Pamětní kniha městyse Bítova od r. 1923-1972, s. 11. SOkA Znojmo, inv. č. 95, sign. K-I I 884

⁹⁹ *Zatopené osudy*. [online] [cit. 2018-04-05]. Dostupné na: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169746290-zatopene-osudy/408235100191008-vranovska-prehrada>>.

k lidem zachovat, že jim dal práci.” Rozpomenula se při natáčení dokumentu pamětnice Františka Kasalová.¹⁰⁰

Roman Kornelly vyprávěl, že na sv. Jiří chodívali místní muzikanti a hasiči baronovi přát k svátku na hrad. Ten je samozřejmě jak se patřilo pohostil a přivítal.¹⁰¹

Elsa Fischer v dokumentu rakouské televize *Versunkene Geschichten aus Bitov* podává svědectví z každodenního života na Bítově. Na hrad se přistěhovala, když jí bylo osm let. Chodila do české školy a musela se naučit česky. Na hradě byla jediné dítě, tak si chodila hrát za dětmi do vsi.

Georga Haase popisuje jako hezkého muže vysokého vzrůstu. Z jejího vyprávění také plyne, že si Georg na svém vzhledu opravdu zakládal. Jakmile se mu začaly objevovat šedivé vlasy, nechával se prý barvit. Když se chystal na nějaké oslavy nebo slavnostní příležitosti, tak si pokaždé připravoval oblečení večer předem.

Byl velkým demokratem, antifašistou a příznivcem T. G. Masaryka.

Většina zaměstnanců na hradě byli Češi, ať už to byl kočí nebo personál, který se staral o psy Georga Haase. Všichni však uměli perfektně německy, Georg česky neuměl vůbec. Jediné co uměl a podobalo se to alespoň vzdáleně češtině bylo „*Dobře kochrovat*” čímž chtěl říct dobře vařit.

Přímo na hradě žilo pět rodin a každá bývala na Vánoce obdarovaná i přesto, že Haas svátky neprožíval nijak zvláště. Dokud žila jeho matka, tak jezdil do

---

¹⁰⁰Zatopené osudy. [online] [cit. 2018-04-05]. Dostupné na: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169746290-zatopene-osudy/408235100191008-vranovska-prehrada>>.

¹⁰¹*Versunkene Geschichten aus Bitov* [dokumentární film]. Režie Erwin Rehling. Rakousko a Německo 2007. ARD-alpha 13. 1. 2016 00:00 - 00:55.

Mostova a po její smrti, kdy zůstal na Bítově, se svátky slavily pouze v kruhu každé rodiny. Všichni zaměstnanci ale dostali od Haase většinou nějaké potraviny, ať už víno, jablka, ořechy nebo zajíce.

Georg Haas byl také známý tím, že si vedl podrobné inventáře. Při kontrole si nechal vyskládat věci z inventáře na velký stůl a podle seznamu si nechal ukazovat jednotlivé předměty. Inventář šperků kontroloval pouze večer, aby ho nikdo nerušil.

Elsa popisuje, že se jednalo o člověka opravdu štědrého ke svému okolí. Když uspořádal hon na lišku, tak pozval lidi z okolí, na velký vůz nechal naložit jídlo a pití. V konečném výsledku se pak z honu stala jedna z pitek, které bývaly na hradě velmi časté. Po konci honu často pořádal ještě oslavu v jedné z okolních vesnic, které patřily do Velkostatku Bítov. Tam byli zváni většinou starostové a známí lidé.

Na svůj hrad nezval žádné z okolních aristokratů, se kterými si nerozuměl a taky z důvodu, že měl celý hrad uzpůsoben pro zvířata.

Baronka Olga svého syna navštěvovala dvakrát do roka, vždycky na jaře a na podzim. Byla velmi dobrou lovkyní. „Když byla starší a už neudržela zbraň, postavili jí židli a stolek, o který si pušku podpírala,” vzpomínala Elsa. „Baron ale nemohl žádné zvíře zabít, byl velmi citlivý a jeho psi pro něj byli vším. Pokud by některý ze zaměstnanců udeřil psa, tak by ho okamžitě propustil.”¹⁰²

---

¹⁰²*Versunkene Geschichten aus Bitov* [dokumentární film]. Režie Erwin Rehling. Rakousko a Německo 2007. ARD-alpha 13. 1. 2016 00:00 - 00:55.

5. 3. 2 Pozemková reforma

Na hrad Bítov se Georg Haas definitivně nastěhoval v roce 1920, tehdy mu bylo už 44 let. S ním na hrad přišel i Josef Plaschka a několik zaměstnanců z Mostova.¹⁰³ Mezi zaměstnanci byla i barončina komorná Luisa Suchomelová, která měla později s Georgem velmi dobrý vztah a patřila do okruhu jeho přátel.¹⁰⁴

Problém, který bylo nutné rychle vyřešit, přišel velmi brzo a byla jím první pozemková reforma¹⁰⁵. Bítovský velkostatek zasáhla v březnu 1923, měl projít reformou, být vyvlastněn¹⁰⁶ a tím pádem se měl značně zmenšit. Podle seznamu z roku 1923 se bítovský velkostatek skládal z několika částí. V první řadě to byl hrad Bítov, zřícenina hradu Cornštejna a přilehlé pozemky, dále pak obce Malý Dešov, Vysočany, Augustův dvůr, Nový dvůr a statek Vranč. Z průmyslových staveb zde byl lihovar, dvě cihelny a vápenka.¹⁰⁷ K vyřešení této situace přispěla baronka Olga, která využila svých příbuzenských vztahů.

Barončina sestra Ludmila se provdala do Belgie za Evance II., barona Coppeé. Jejich syn baron Evance III. Coppeé byl nejen belgickým ministrem, ale také podporovatelem myšlenky samostatného Československa a příznivcem T. G.

---

¹⁰³ Archiv Státního hradu Bítov, Životopis G. Haase v německém jazyce; neuspořádáno.

¹⁰⁴ TAJ. Od Schlagenwaldu po Bítov - osudy rodu Haasů - II. *Znojemský týden: Noviny pro znojemský region*. ISSN 1213-5585. Roč. 12, č. 34 (2012), s. 13.

¹⁰⁵ První pozemková reforma probíhala po roce 1918. Jednalo se o vyvlastnění velkostatků ve prospěch malých rolníků, kterým byla půda následně přerozdělena. Velkostatkáři měli dostat náhradu v takové výši, jakou měla půda hodnotu v průměru mezi léty 1913-15. Reforma byla značně kritizována. KARFÍK, Zdeněk. *Změna vlastnických vztahů k půdě v Čechách po roce 1918*. Praha, 2009. 109 s. Rigórní práce. Univerzita Karlova v Praze. Prof. JUDr. PhDr. Karolína Adamová, CSc.

¹⁰⁶ Zákon č. 215/1919 Sb. o zabránění velkého majetku pozemkového (záborový zákon).

¹⁰⁷ ŠEFČÍKOVÁ, M. Nejmladší dějiny a současnost hradu a velkostatku Bítov. In: *Jižní Morava*, roč. 23, sv. 26, 1987, s. 35 – 50.

Masaryka. Baronka Olga tedy požádala o pomoc svého synovce, který zařídil, aby Charles Marie Pierre Albert, comte de Broqueville, bývalý předseda vlády, potvrdil zásluhy rodiny Haasů ve válce. Jednání se vedla přes čs. vyslance Strimpla v Bruselu a zasáhl mimo jiné také ministr Edvard Beneš, dr. Kafka z ministerstva zahraničí, pražský advokát dr. Eisler, francouzský ministerský předseda Poincaré a ministr zahraničních věcí Briand a v neposlední řadě dr. Krejčí, redaktor deníku *Tribuna*^{108,109}

Jednání byla úspěšná a Bítov byl za zásluhy a služby pro spojení vyřazen z pozemkové reformy.

Obdobná korespondence proběhla znovu v roce 1924 a v roce 1936, kdy se jednalo o Mostov.¹¹⁰

V roce 1927 mělo být v záboru pozemkové reformy 3309 ha půdy, ale přerozdělen byl jen Malý Dešov. Bítovský velkostatek tak zůstal nerozdělený až do smrti barona Haase v roce 1945.¹¹¹

5. 3. 3 Výstavba Vranovské přehrady

Druhý problém se zábořem pozemku na sebe nenechal dlouho čekat. Vyvstal v okamžiku, kdy bylo rozhodnuto vystavět Vranovskou přehradu.

---

¹⁰⁸ Deník *Tribuna* byl vydáván mezi léty 1919-1928 a zabýval se zejména hospodářskými a politickými tématy. Odpovědným redaktorem byl Ferdinand Peroutka.

¹⁰⁹ Archiv Státního hradu Bítov, Přepisy korespondence; neuspořádáno.

¹¹⁰ Archiv Státního hradu Bítov, Přepisy korespondence; neuspořádáno.

¹¹¹ ŠEFČÍKOVÁ, M. Nejmladší dějiny a současnost hradu a velkostatku Bítov. In: Jižní Morava, roč. 23, sv. 26, 1987, s. 35 – 50.

První myšlenky vytvořit na řece Dyji zdroj elektrické energie spatřily světlo světa již v roce 1908, kdy přišla s prvním návrhem akciová společnost Podyjské závody. V plánu bylo přehradit řeku třikrát, přičemž první hráz měla vyrůst v místě, kde stával starý Bítov ještě předtím, než se Želetavka vlije do Dyje. Další hráz měla být přibližně v místě hráze dnešní, tedy u městečka Vranova, ale měla být co se výšky týče poloviční. Poslední hráz měla být nad Trauznickým mlýnem, tedy na znojemské části Dyje. Mlýn je dnes zatopený Znojemskou přehradou.

V roce 1912 Vodoprávní komise rozhodla upustit od stavby první ze tří hrází a zároveň dvojnásobit výšku hráze Vranovské.

I přes třicetkilometrovou vzdálenost měla přehrada zatopit vesnici pod hradem Bítovem, která je dnes označovaná jako starý Bítov. Vzešla otázka, kde vybudovat obec novou. I když získali všechna potřebná povolení, se stavbou se nezačalo ani po vzniku Československa. Pro obyvatele nebyly průtahy jistě příjemné, jelikož již od roku 1912 měli zakázáno jakkoliv stavebně upravovat svá obydlí.

Po první světové válce Moravský zemský úřad podrobil plán přehrad přezkoumání a nakonec vytvořili plán nový. Změny se ale Vranovské části téměř nedotkly a také byla jediným realizovaným úsekem. Hráz byla vystavěna z tzv. plastického betonu a měřila 55 metrů. Při stavbě byly použity technologie, které se teprve začínaly používat ve větší míře. Vranovská přehrada byla označována jako nejmodernější v tehdejším Československu. První práce začaly v roce 1930 a celá stavba byla dokončena v roce 1934, kdy vyrobila první elektřinu.

Pokud se ale vrátíme k situaci předcházející stavbě samotné, tak nebyla jednoduchá hlavně pro obyvatele starého Bítova, kteří se v roce 1924, tedy 12 let po zákazu stavebních úprav obce, rozhodli celou stavbu přehrady a hlavně výstavbu slíbené nové obce uspíšit. Snažili se získat podporu mnoha institucí, kterým písemně doručovali své požadavky. Mezi nimi nechybělo technické a zdravotní zázemí, budovy pro školu, radnici, poštu a také kostel. Dožadovali se také dobrého spojení s okolními městy, tedy výstavby infrastruktury. A mezi požadavky nechybělo ani místo, kde by měla nová obec vyrůst.

Tímto se opět vracíme ke Georgu Haasovi, obec totiž měla podle přání bítovských vyrůst v místě baronova statku Vranče.¹¹² Haas přislíbil prodej pozemků v okolí Vranče, kde bývala obora o celkové rozloze 99 ha potřebných k vybudování nové obce v protokolu, který se vztahoval k pozemkové reformě. Ten byl podepsán Státním pozemkovým úřadem a Georgem Haasem z Hasenfelsu na Bítově 26. května 1927.¹¹³

Kozdas také objasňuje Haasův postoj ke stavbě přehrady. Georg Haas nesouhlasil s tak velkým zásahem člověka do přírody a logicky se mu také moc nelíbilo, že by měl přijít o svoji oboru. Důležitým impulsem ke změně názoru pro něj bylo, že si místo pro výstavbu nové obce vybrali sami obyvatelé Bítova, kteří pro něj byli tak důležití, že ustoupil.¹¹⁴ Zde je mnohem více pravděpodobné, že směrodatný

---

¹¹² STARÁ, J. *Architektura nového Bítova*. Sborník Státního okresního archivu Znojmo 2007. Sv. 22. Znojmo: Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Znojmo, 2008, s. 22-24. ISBN 978-80-86931-29-6.

¹¹³ WEIDENTHALER, F. Pamětní kniha městyse Bítova od r. 1923-1972, s. 66. SOkA Znojmo, inv. č. 95, sign. K-II 884.

¹¹⁴ Zatopené osudy. [online] [cit. 2018-04-05]. Dostupné na: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169746290-zatopene-osudy/408235100191008-vranovska-prehrada>>.

pro něj byl v této záležitosti spíše protokol z roku 1927 zmiňovaný výše. Protokol podepsal jako jakousi kompenzaci za vyčlenění z pozemkové reformy.¹¹⁵

Nová obec se začala stavět v roce 1932 podle projektu Josefa Karla Říhy *Oplocená vesnice*. Již na jaře v roce 1933 se první obyvatelé začali stěhovat, výstavba pokračovala ještě další dva roky, slavnostně byla ukončena vysvěcením kostela sv. Václava.

Unikátní je přemostění, které také během výstavby přehrady vzniklo. Jedná se o dva mosty, jeden směrem od Bítova do Vranova nad Dyjí pod Cornštejnem a druhý směrem na Vysočany. Výstavba mostu pod Cornštejnem proběhla ne s pomocí lešení, jak tomu bylo u jiných mostů stavěných v té době, ale byl použit jeřáb, a to vůbec poprvé v tehdejším Československu.¹¹⁶

5. 3. 4 Haasův zvěřinec

Haasova láska ke zvířatům již byla několikrát naznačena. Jaké měla zvířata, především psi, v jeho životě místo nám říká i to, že se o Haasovi mluví či píše většinou ve spojitosti s ženami anebo právě se zvířaty. To můžeme vidět jak v pořadu České televize *Zatopené osudy*, tak i ve článkách *Znojemského týdne*.¹¹⁷ O zvířatech a milenkách Georga Haase se doslechneme i během prohlídky hradu Bítova.

---

¹¹⁵ WEIDENTHALER, F. Pamětní kniha městyse Bítova od r. 1923-1972, s. 66. SOkA Znojmo, inv. č. 95, sign. K-II 884.

¹¹⁶ *Zatopené osudy*. [online] [cit. 2018-04-05]. Dostupné na: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169746290-zatopene-osudy/408235100191008-vranovska-prehrada>>.

¹¹⁷ TAJ. Osobnosti ze šuplíku. *Znojemský týden: Noviny pro znojemský region*. ISSN 1213-5585. Roč. 12, č. 33 (2012).

TAJ. Od Schlagenwaldu po Bítov - osudy rodu Haasů - II. *Znojemský týden: Noviny pro znojemský region*. ISSN 1213-5585. Roč. 12, č. 34 (2012).

Pro svá zvířata uzpůsobil celý hrad, v zahradě nechal vystavět voliéry, klece a na nádvoří klec pro lvici. Postupně přetvořil hrad na jednu z největších zoologických zahrad té doby. ZOO bývala o víkendech a o svátcích otevřena pro návštěvníky. Celkem o zvířata pečovalo přibližně 40 osob.¹¹⁸

Největšími baronovými miláčky byli psi, ti se směli volně pohybovat po hradě. Georg Haas znal všechny své psy jménem a věděl, o jakou se jedná rasu, to by samo o sobě nebylo až tak zajímavé, kdyby nebylo na hradě v jeden čas až 200 psů. Nejraději měl dogy. Ty nejoblíbenější si pak nechával vypreparovat a vytvořil z nich sbírku o 51 kusech, která je podle všeho největší svého druhu v Evropě možná i ve světě.¹¹⁹ Sbírkou mohou dnes návštěvníci vidět ve druhém patře prohlídkového okruhu Palác.

V hradním archivu se dochovala jedna z faktur, kterou zaslal za preparační služby preparátor Hans Judex z Vranova nad Dyjí v dubnu roku 1936. Za účet zaplatil Haas celkem 1 267 Kč 90 h¹²⁰. V jednotlivých položkách se objevil jeden pes, racek, Racek bouřní, kajka, Alka malá, Alkoun úzkozobý, kocour, stehlík, tři exoti, sýkora, jestřáb, Strnad obecný, hrdlička, tři výřecci a Potápka malá.¹²¹

Jakmile některý ze psů zemřel, přibyl na hrad nový. Nechyběl ani psí hřbitov, jednotlivé hroby byly osázeny buxusem a opatřeny cedulkou se jménem. Větší

---

¹¹⁸ TAJ. Osobnosti ze šuplíku. *Znojemský týden: Noviny pro znojemský region*. ISSN 1213-5585. Roč. 12, č. 33 (2012), s. 13.

¹¹⁹ *Versunkene Geschichten aus Bitov* [dokumentární film]. Režie Erwin Rehling. Rakousko a Německo 2007. ARD-alpha 13. 1. 2016 00:00 - 00:55.

¹²⁰ Kilogram másla stál v roce 1939 v průměru 21,50,-, průměrná hodinová mzda činila od 2,35,- do 5 korun.

¹²¹ Archiv Státního hradu Bítova, Faktura za preparaci, v německém jazyce; neuspořádáno.

hřbitov byl před vstupní bránou, menší v hradní zahradě. V případě, že měl na hrad přibýt nový pes, muselo služebnictvo vyzdobit místnost podobně, jako kdyby měla přijet návštěva. Nejraději měl Georg Haas velké psy, vždycky byly na hradě minimálně tři dogy, ale měl také malého pinče a ten s ním spával v posteli.¹²² Jak již bylo zmíněno, Haas psům uzpůsobil celý hrad a nechal jim zřídit i speciální kuchyni. Služebnictvo mělo rozpis prací a tak byl dán přesný čas venčení, krmení i čištění kotců.¹²³

Oblíbené měl i kočky, které také všechny znal jménem. Časem ale musel kočky omezit, jelikož se špatně snášely se psy. Elsa Fischer si při pohledu na vypreparované kočky zavzpomínala, jak jim šila klobouky a dávala jim mašle. Odívala také veverky.¹²⁴ I kočky a veverky jsou dnes vystavené na prohlídkové trase.

V hradní ZOO byla nejrůznější exotická zvířata, mezi kterými nechyběl mravenečník a lvice. Lvice Georg Haas koupil od cirkusu Kludsky jako kotě na počátku 30. let. Pojmenoval ji Mietze-Mauntze podle svých oblíbených filmů od Walta Disneyho. Haas se lvicí tvořili nerozlučnou dvojici. Spolu s ní koupil i poníka Mikolase.¹²⁵ Lvice se volně pohybovala po nádvoří, a dokonce se kamarádila s některými psy. Jednou ale utekla a dlouho se nevracela. Nakonec ji našli lovci, kteří

---

¹²² *Versunkene Geschichten aus Bitov* [dokumentární film]. Režie Erwin Rehling. Rakousko a Německo 2007. ARD-alpha 13. 1. 2016 00:00 - 00:55.

¹²³ ŠABATKOVÁ, Eva. *Vranovská přehrada a Bitov v kontextu dějin 20. století*, Praha, 2011. 114 stran. Diplomová práce. Univerzita Karlova. doc. PhDr. Alena Míšková, Ph.D. s. 99.

¹²⁴ *Versunkene Geschichten aus Bitov* [dokumentární film]. Režie Erwin Rehling. Rakousko a Německo 2007. ARD-alpha 13. 1. 2016 00:00 - 00:55.

¹²⁵ TAJ. Osobnosti ze šuplíku. *Znojemský týden: Noviny pro znojemský region*. ISSN 1213-5585. Roč. 12, č. 33 (2012), s. 13.

šli právě se psy a lvice reagovala na jejich štěkot. Od té doby bývala lvice v kleci na nádvoří.¹²⁶

Na kleci visela cedule s tímto zněním: „Tato lvice se jmenuje „Mietze-Mauntze“ a je v soukromém vlastnictví Georga Haase z Hasenfelsu, hrad Bítov na Moravě. Až do jednoho roku spávala se svým pánem v ložnici a mohla se volně pohybovat po celém hradě. Nyní se nachází ve velkém kotci, jak nařídil úřad. Ale každý den s ní její pán snídá v její kleci.”¹²⁷ Lvice svého pána přežila, stejně jako ostatním zvířatům jí věnoval pozornost ve své závěti.

Haas dokonce uzavíral pojištění odpovědnosti za svá zvířata. Na smlouvě uzavřené v roce 1927 je uvedeno 20 psů, 15 koní, 6 dravých ptáků ale také 6 osob. Smlouva je uzavřená na deset let, přičemž zvířata byla pojištěna na 10 000 Kč a pojistné události týkající se osob by byly vypláceny v plnění od 50 do 200 000 Kč.¹²⁸

Počet zvířat se samozřejmě měnil, například v roce 1941 měl baron 30 koní, 60 psů a 8 dravců a lvici. O tři roky později měl o deset psů méně.¹²⁹

5. 3. 5 Georg Haas milovníkem žen

Georg Haas je v okolí Bítova známý svou slabostí pro ženy dodnes, to potvrdí snad každý rodák z Bítova, správci hradu i průvodci. Ačkoli se nikdy neoženil, jak

---

¹²⁶ *Versunkene Geschichten aus Bitov* [dokumentární film]. Režie Erwin Rehling. Rakousko a Německo 2007. ARD-alpha 13. 1. 2016 00:00 - 00:55.

¹²⁷ Archiv Státního hradu Bítova, Cedule visící na lví kleci, v německém jazyce; neuspořádáno.

¹²⁸ Archiv Státního hradu Bítov, Smlouva o pojištění z roku 1927, v německém jazyce; neuspořádáno.

¹²⁹ Archiv Státního hradu Bítov, Soupisy zvířat určených k pojištění, v německém jazyce; neuspořádáno.

napsal ve svém životopise, v jeho životě se objevovalo mnoho žen. Traduje se, že měl až 15 nemanželských potomků.¹³⁰

V pořadu České televize *Zatopené osudy* toto téma komentuje také dcera správce hradu Elsa Fischer. „Měl hodně žen, kamarádky, to byly jenom kamarádky. Třeba dneska jednu a zítra zase jinou. Dal nějakou stovku. Třeba měl dvě kamarádky v noci. Měl taky dvě děti, syna ... a dceru a ty ho stále navštívili, ale jenom, pro ně byl jenom pan baron, ne táta.”¹³¹ V rakouském dokumentu *Versunkene Geschichten aus Bitov* ještě upřesnila, že s ním mívaly intimní styk naráz dvě sestry, ale na ty nevzpomínala ráda. O ta děvčata, o kterých se vědělo, že byly baronovými placenými milenkami, už neměli ostatní muži zájem. Pro dívky a ženy to byla možnost si jednoduše vydělat peníze. Elsa také zdůrazňuje, že Haas trval na tom, aby ženy se kterými měl styk, byly zdravé. Do té doby než byl zatopen starý Bítov, sledoval velkým dalekohledem dívky ve dvorech. Georg Haas se svou zálibou v krásných ženách nijak netajil, měl by radost, že se o tom ještě dneska mluví, dodává Elsa.¹³²

V Archivu Státního hradu Bítov je uloženo tzv. *Maitressen-konto*. Jedná se o složky, ve kterých jsou uloženy záznamy o financích, které Haas vyplácel ženám. Jednotlivé podsložky jsou nadepsány jménem a uvnitř je vypsána částka, jakou dotyčná v daný rok obdržela. První zápis je z roku 1898 a ten poslední udělal baron dva roky před smrtí, v roce 1943. Celkem vyplácel odměny ve čtyřech různých

---

¹³⁰TAJ. Osobnosti ze šuplíku. *Znojemský týden: Noviny pro znojemský region*. ISSN 1213-5585. Roč. 12, č. 33 (2012), s. 13.

¹³¹ *Zatopené osudy*. [online] [cit. 2018-04-05]. Dostupné na: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169746290-zatopene-osudy/408235100191008-vranovska-prehrada>>.

¹³² *Versunkene Geschichten aus Bitov* [dokumentární film]. Režie Erwin Rehling. Rakousko a Německo 2007. ARD-alpha 13. 1. 2016 00:00 - 00:55.

měnách. Nejprve v korunách, po vzniku Československa v korunách československých, přičemž mezi léty 1920-1925 přibyl ještě sloupeček s rumunskou měnou, tou platil ženě jménem Elise Radulesku, původem z Rumunska, se kterou se seznámil během svého působení v armádě. V období protektorátu platil Říšskými markami.¹³³

„Pan baron jaksi věděl jaká je jeho povinnost... On si nechtěl dovolit to, aby o něm někdo řekl, že jaksi špásoval a pak neuměl zaplatit. On zaplatil.”¹³⁴ Vyjádřil se k této kapitole Haasova života Jan Kozdas.

V dokumentech se štítkem Meitressen-konto se po jednoduchých výpočtech dozvíme, že mezi léty 1898-1918 vyplatil Haas ženám přesně 206 543 korun. Nejvíce zaplatil v roce 1911 a to 47 690 korun. Další etapou byla ta, kdy odměny vyplácel v Korunách československých, tedy mezi léty 1919-1938. To ho ženy přišly celkem na 994 633 Kč. Největší částku utratil za ženy v roce 1933, jednalo se o 81 763 Kč. Současně v letech 1920-1925 platil již zmiňované ženě jménem Elise Radulesku v Rumunském leu. Celková částka činí 22 100 lei. Baron si u některých částek dokonce zapsal odpovídající hodnotu v Kč. Například v roce 1922 vyplatil 1000 lei, které měly hodnotu 2 652 Kč. Posledních pět let (1939-1943) vyplácel Georg Haas odměny v Říšských markách. Celkem ho jeho slabost pro ženy přišla na 42 736 RM. Nejvíce

---

¹³³ Archiv Státního hradu Bítov, Maitressen-konto, v německém jazyce; neuspořádáno.

¹³⁴ Zatopené osudy. [online] [cit. 2018-04-05]. Dostupné na: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169746290-zatopene-osudy/408235100191008-vranovska-prehrada>>.

zaplatil v roce 1943, tedy v posledním roce, kdy si vedl tyto záznamy, tehdy zaplatil 12 562 RM¹³⁵.¹³⁶ Bylo mu 67 let.

Ve složce každé ženy měl odměny vypsané po letech. U každého roku jsou uvedené tři částky. Jedna uváděla celkovou hotovost, kterou dal baron ženě na ruku. Další jakou hodnotu měli dary, kterými je obdaroval, mezi nimiž nechyběly šperky nebo třeba liščí kožešina. Třetí částka je součtem dvou předchozích, tedy celkové náklady na ženu v daném roce.

Mezi zápisy u Liesi Winkelbauerové se pak několikrát objevuje slovo *Kind a Mütter* a později i jméno Alfred. Baronův syn se narodil v roce 1911. U složky s nadpisem Anna Hossmann poznamenal baron částku, kterou uvolnil pro dítě na Vánoce. V této složce jsou přidány listy se jménem Emmy.¹³⁷

Některým ze svých milenek daroval peníze a šperky i ve své závěti. Té se budeme blíže věnovat v další kapitole.

5. 4 Konec Georga Haase

Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava došlo k rozdělení hradu Bítova a vesnice. Obec Bítov se stala součástí Protektorátu, zatímco hrad i statek Vranč byly připojeny k Říši. Haas nikdy nepodporoval myšlenky fašismu a nacismu, jako Němec ale musel na hradě přijímat německé vojáky.¹³⁸ Uvádí ve své práci Eva Šabatková,

---

¹³⁵ Nařízení č. 321/1940 z 28. 9. 1940 stanovilo kurz koruny vůči Říšské marce 10:1.

¹³⁶ Archiv Státního hradu Bítov, Maitressen-konto, v německém jazyce; neuspořádáno.

¹³⁷ Archiv Státního hradu Bítov, Maitressen-konto, v německém jazyce; neuspořádáno.

¹³⁸ ŠABATKOVÁ, Eva. Vranovská přehrada a Bítov v kontextu dějin 20. století, Praha, 2011. 114 stran. Diplomová práce. Univerzita Karlova. doc. PhDr. Alena Míšková, Ph.D. s. 100.

úřední dokumenty z válečného období v hradním archivu jsou ale často ukončeny slovy „Heil Hitler!“

Baron Haas se dokonce zastal svého zvěrolékaře, který byl židovského původu a snažil se ho zachránit před transportem, podařilo se mu transport pouze oddálit. Zvěrolékař raději spáchal sebevraždu.¹³⁹

Na počátku dubna roku 1945 přišli na hrad vojáci wermachtu a zůstali téměř měsíc. Až v noci 7. dubna odešli jak z hradu, tak z vesnice.¹⁴⁰

Po konci druhé světové války 10. května přišli na hrad lidé z Bítova, kteří se vydávali za partyzány.¹⁴¹ Dokonce mezi nimi mohli být i ti, za které platil Haas v hospodě útratu.¹⁴² Byla to celkem šestičlenná skupina a šli rovnou k baronovi. Oznámili mu, že jako Němec musí nejen z hradu ale i z Československa do druhého dne pěšky odejít, všechno tam nechat. Řekli, že je všechno znárodněné a hrad mu už nepatří. Georg Haas ale všem řekl, že neodejde.¹⁴³ Ve fondu četnické stanice v Bítově jsou dochované záznamy z knihy služeb. Deset osob z Bítova dostalo pušku a prošlo krátkým vojenským výcvikem. A během již zmíněné návštěvy hradu 10. května odzbrojili Haase a také zaměstnance.¹⁴⁴

---

¹³⁹ JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, s. 143-144.

¹⁴⁰ TAJ. Osobnosti ze šuplíku. *Znojemský týden: Noviny pro znojemský region*. ISSN 1213-5585. Roč. 12, č. 33 (2012), s. 13.

¹⁴¹ SOkA Znojmo. Četnická stanice Bítov, i. č. Bí/čt-10. Kniha služeb; záznam 143-145. Bítov 1945.

¹⁴² Zatopené osudy. [online] [cit. 2018-04-05]. Dostupné na: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169746290-zatopene-osudy/408235100191008-vranovska-prehrada>>.

¹⁴³ *Versunkene Geschichten aus Bitov* [dokumentární film]. Režie Erwin Rehling. Rakousko a Německo 2007. ARD-alpha 13. 1. 2016 00:00 - 00:55.

¹⁴⁴ SOkA Znojmo. Četnická stanice Bítov, i. č. Bí/čt-10. Kniha služeb; záznam 143-145. Bítov 1945.

Na ten večer pozval své zaměstnance k sobě do bytu v jižním křídle. Situaci řešili skoro celou noc.¹⁴⁵

Nad ránem se ozvala rána. Elsa Fischer si je jistá, že zazněla pouze jedna rána. To Vladimír Kasal říká, že rány byly slyšet dvě. Elsa své tvrzení podpořila, tím že měl Georg Haas v rakvi náplastí přelepený na hlavě pouze jeden otvor po střele. Podle pana Kasala vzal Haas dvě zbraně a střelil se jimi do čela.¹⁴⁶ Do dneška jsou nejasnosti okolo baronovy smrti. Někteří si stojí za tím, že byl baron zavražděn, jiní zase že byl k sebevraždě donucen. Pamětníci se dohadují o počtu výstřelů, které tu noc padly.

Další hlášení v knize služeb četnické stanice už sděluje návštěvu hradu za účelem objasnění smrti Georga Haase. Výsledkem bylo, že Georg Haas spáchal 11. května 1945 ve 3 hodiny a 30 minut ráno sebevraždu a na jeho smrti nemá nikdo další podíl.¹⁴⁷

Rakev už měl Haas připravenou delší dobu, stejně tak závět. V té době mu bylo již 68 let, zřejmě chtěl předejít případným komplikacím v rámci pohřbu. Po smrti byl vystavený v hradní kapli. Okénkem bylo vidět dovnitř do rakve, na hlavě měl Haas náplastí přelepenou ránu. Na pohřbu byl farář a jenom 10 lidí. Po obřadu byl Georg Haas odnesen do hrobky pod kaplí. Poslední, co nevědomky udělal pro své

---

¹⁴⁵ TAJ. Osobnosti ze šuplíku. *Znojemský týden: Noviny pro znojemský region*. ISSN 1213-5585. Roč. 12, č. 33 (2012), s. 13.

¹⁴⁶ *Versunkene Geschichten aus Bitov* [dokumentární film]. Režie Erwin Rehling. Rakousko a Německo 2007. ARD-alpha 13. 1. 2016 00:00 - 00:55.

¹⁴⁷ SOkA Znojmo. Četnická stanice Bítov, i. č. Bí/čt-10. Kniha služeb; záznam 143-145. Bítov 1945.

nejbližší, bylo oddálení odsunu. Kvůli jeho smrti a pohřbu směli zůstat ještě týden na hradě.¹⁴⁸

Georg Haas se nikdy neoženil¹⁴⁹ a neměl žádného legitimního potomka, který by po něm mohl dědit. V roce 1943 sepsal rozsáhlou poslední vůli, ve které dává pokyny nejen jak nakládat s majetkem, ale také se zvířaty.

Univerzálním dědicem ustanovil bratranceva syna barona Evance IV. Coppeé, v případě že by dědictví nemohl nebo nechtěl přijmout, uvedl baron Haas několik dalších případných dědiců. Trval na tom, aby panství Bítov, Kamenný dvůr a Mostov zůstala v jedné ruce a za žádnou cenu nebyla rozdělena. Domy ve Vídni, akcie (kromě pivovaru), podíly v porcelánce v Horním Slavkově a Chodově může dědic prodat a finance využít k platbě daně z dědictví. Stejně tak i šperky uložené v maďarském Egeru.

Dědici také klade na srdce, aby neodpouštěl dluh Eduardu Stárvovi, který ho podvedl při koupi koní.

Všechny dokumenty, které měl v psacím stole, včetně korespondence, měly být ihned po jeho smrti spáleny. Kromě tří osob, které v závěti určil, je nemá právo nikdo číst.

Jeho zvířata jako koně, psi, ovce, kozy, kočky a ostatní domácí zvířata neměla být rozdělena a v případě, že by nebyla v dobrých rukou, měla být zahubena. Divoká zvířata jako svišti, fretky, kuny, mývalové, jeleni měla být v případě nezájmu dědiců

---

¹⁴⁸ *Versunkene Geschichten aus Bitov* [dokumentární film]. Režie Erwin Rehling. Rakousko a Německo 2007. ARD-alpha 13. 1. 2016 00:00 - 00:55.

¹⁴⁹ Archiv Státního hradu Bítov, Životopis G. Haase v německém jazyce; neuspořádáno.

dána do zoologické zahrady, protože byla příliš ochočena na to, aby přežila sama v přírodě. Kakadu, holubi a zpěvní ptáci měli být buď vypuštěni na svobodu anebo dáni do ZOO.

Lvice měla zůstat ve své kleci, nesměla být prodána. Dědici nařídil, aby lvici zastřelil, jakmile se dožije 15 let a v každém případě musí po smrti zůstat na hradě. Buď vycpaná anebo v případě, že by vypreparování možné nebylo, měla být pohřbená v hradní zahradě.

Haasův pohřeb měl podle závěti proběhnout v hradní kapli, jeho tělo mělo být nabalzamováno a oblečeno do husarské uniformy s šerpou, kartuší šavlí a všemi dekoracemi. Popsal i kde uniformy najít. Krypta a baronův sarkofág měly být otevřeny osm dní a po celou dobu měl být nepřetržitě strážěn.

V závěti dokonce řešil i to, co se má s jeho tělem dít, pokud by nezemřel na Bítově a nebyla možnost tělo okamžitě převézt. V případě, že by zemřel na Mostově, tak chtěl být dočasně pochován do hrobky v Kamenném dvoře ke svým rodičům. Tělo mělo být převezeno na Bítov ihned, jak to bude možné.¹⁵⁰ Závět má několik dodatků. V dodatcích pak Georg Haas uděluje peněžité i věcné odměny například v podobě šperků svým blízkým a zaměstnancům.

Po odchodu Němců se začal hradní mobiliář rozkrádat a prodávat v aukcích. Často se proto některé vybavení dostalo do domů v okolních vesnicích.¹⁵¹

---

¹⁵⁰Archiv Státního hradu Bítov, Testament G. Haase v německém jazyce; neuspořádáno.

¹⁵¹TAJ. Osobnosti ze šuplíku. *Znojemský týden: Noviny pro znojemský region*. ISSN 1213-5585. Roč. 12, č. 33 (2012), s. 13.

Podle dekretu vydaného v červnu roku 1945 podlehl Velkostatek Bítov konfiskaci. Většina pozemků a budov spadla pod správu Státních lesů a statků. V září se hrad dostal do památkové ochrany. V létě v roce 1949 byl otevřen návštěvníkům.¹⁵²

Stát se s dědicem baronem Coppeé vyrovnal v letech 1962-1963, kdy mu byla vyplacena částka 1 000 000 Kč. Rodina si nenárokuje navrácení hradu v restitučním řízení.¹⁵³

Georga Haase na hradě Bítov kromě sbírky vypreparovaných zvířat připomíná mramorová deska, kterou nechal osadit v hradní kapli baron Coppeé při své návštěvě hradu v roce 1998. Při této příležitosti byla sloužena zádušní mše.¹⁵⁴

---

¹⁵² ŠEFČÍKOVÁ, M. Nejmladší dějiny a současnost hradu a velkostatku Bítov. In: Jižní Morava, roč. 23, sv. 26, 1987, s. 36 – 38.

¹⁵³ ŠABATKOVÁ, Eva. Vranovská přehrada a Bítov v kontextu dějin 20. století, Praha, 2011. 114 stran. Diplomová práce. Univerzita Karlova. doc. PhDr. Alena Míšková, Ph.D. s. 101-102.

¹⁵⁴ ŠABATKOVÁ, Eva. Vranovská přehrada a Bítov v kontextu dějin 20. století, Praha, 2011. 114 stran. Diplomová práce. Univerzita Karlova. doc. PhDr. Alena Míšková, Ph.D. s. 101-102.

6 Závěr

Georg Haas pocházel z Horního Slavkova z rodiny, která byla spjata se jménem nejstarší továrny na porcelán u nás. Jeho otec byl prvním nositelem šlechtického titulu v rodině. Postavení a hlavně rodinný majetek jistě v mnohém ovlivnilo baronovo jednání a osobnost. Vychováván a vzděláván byl domácím učitelem. Dobrovolně šel na vojnu a sloužil i ve světové válce. Ve válce sloužil jako řidič a spojovací důstojník, dosáhl hodnosti rytmistra, v dnešní terminologii kapitána. Na toto období života vzpomínal až do své smrti.

Během bádání v hradním archivu se mi podařilo zjistit nové detailní informace o problémech se zrakem, kterými Haas trpěl. Také jsem na základě archiválií mohla uvést kompletní seznam ocenění, které získal Haas během působení ve válce.

V roce 1920 se přestěhoval na jihomoravský hrad Bítov, kde mohl naplno rozvíjet svoji lásku ke zvířatům. Na hradě vybudoval velkou soukromou zoologickou zahradu, která bývala o víkendech otevřená veřejnosti. Mezi jeho zvířaty nechyběli ani exotičtí zástupci, jako byl mravenečník a lvice pojmenovaná podle pohádek Walta Disneyho Mietze-Mauntze. Jeho největší láskou byli psi, směli se volně pohybovat po hradě a v jeden čas jich měl baron kolem dvou set. Pro psy zřídil speciální hřbitov a ty nejoblíbenější si nechával vycpat. Vytvořil tak ojedinělou sbírku, která udivuje návštěvníky hradu Bítova dodnes.

Mezi písemnostmi Georga Haase jsem také objevila smlouvy uzavírané s pojišťovnou a zjistila jsem, tak nové okolnosti, týkající se chovu zvířat. I díky,

úctům preparátorů se mi podařilo blíže specifikovat složení hradní zoologické zahrady. V této záležitosti mi byla samozřejmě nápomocná i závět Georga Haase.

Další Georgovou vášní byly ženy. Měl několik desítek milenek a za intimní vztah jim vždy slušně zaplatil. O výdajích si vedl pečlivé záznamy v tzv. Meitressenkontě. I dnes se někteří obyvatelé vesnic kolem hradu hlásí k tomu, že jsou potomky barona Haase. On ale oficiálně uznal pouze dva své potomky. Při bližším prozkoumání zmiňovaných záznamů a jednoduchých propočtech se mi podařilo uvést v této práci v jakých částkách se pohybovaly odměny, které ženy získaly za intimní styk s Georgem Haasem.

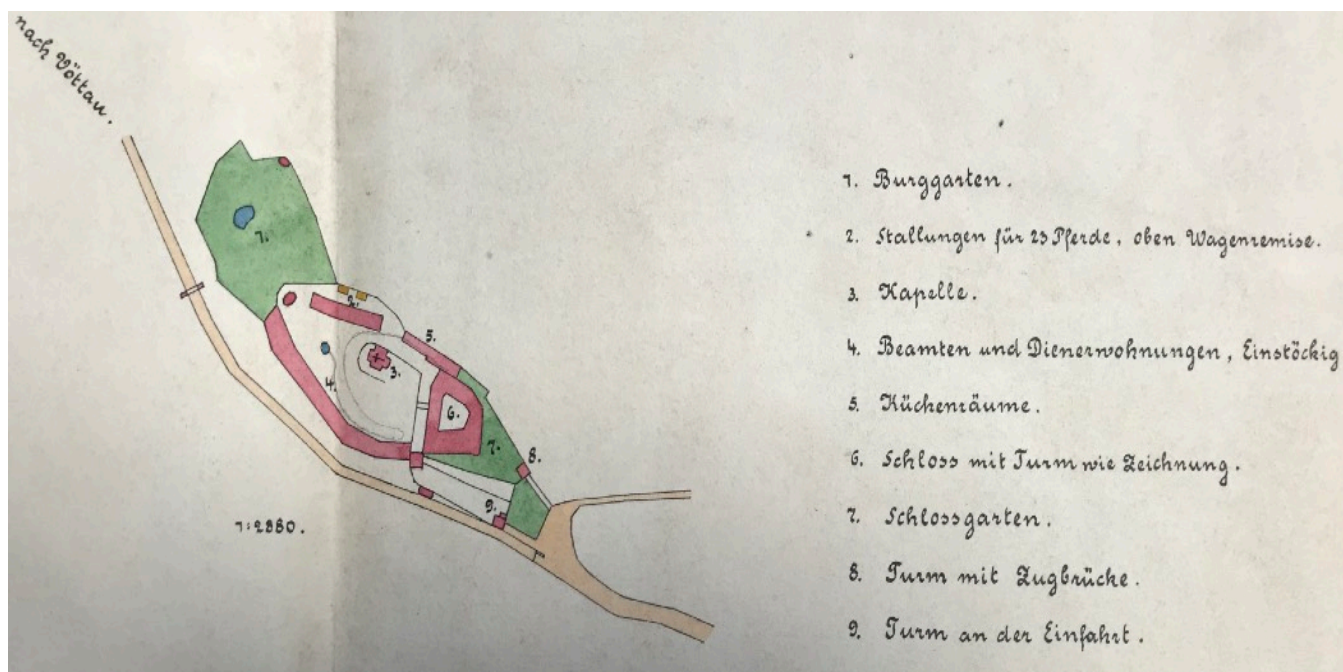
Největší záhadou jsou okolnosti baronovy smrti, kolem které vznikají doslova konspirační teorie. Nejpříjemnější je ale opravdu oficiální výsledek vyšetřování, a sice že Georg Haas spáchal sebevraždu. Závěr vyšetřování se mi podařilo objevit ve Státním okresním archivu ve Znojmě. Tehdy již 68letý Haas zřejmě neunesl psychickou zátěž, kterou vyvolalo donucení k odsunu. Bítov a svá zvířata opustit nechtěl a zřejmě i věděl, že kdyby odešel, už by se na hrad nikdy nevrátil. To bylo v danou chvíli asi rozhodující. V jeho závěti, kterou sepsal několik let před smrtí, totiž řešil i možnost jeho smrti mimo hrad Bítov. Každá situace, kterou v testamentu nastínil, skončila převozem jeho mrtvého těla na Bítov.

Zajímavý byl také překlad závěti Georga Haase, během kterého jsem zjistila, jak byl Haas v této otázce pečlivý.

Bítovský hrad ročně navštíví kolem 60 000 návštěvníků a každou prohlídku jsou lidé udiveni nejen velkými sbírkami vycpanin, ale také životním osudem barona Haase.

Baron Haas sice neovlivnil historii ve světovém či celostátním měřítku, ale byl a rozhodně zůstává důležitou postavou kraje kolem hradu Bítova.

7 Přílohy

Plán areálu hradu z roku 1912

MZA v Brně, fond F 38, i. č. mapa 2018, 1912.

Plán půdorysu paláce z roku 1912

MZA v Brně, fond F 38, i. č. mapa 2018, 1912.

Erb Haasů

Archiv Státního hradu Bítov, i. č. BI1780.

Porcelánka v Horním Slavkově

Archiv Státního hradu Bítov, i. č. BI1364.

Georg Haas (označený křížkem) ve válce.

Archiv Státního hradu Bítov, neuspořááno.

Baron Haas v dětském věku

Archiv Státního hradu Bítov, i. č. BI1767.

Baron Haas (vpravo)

Archiv Státního hradu Bítov, neuspořááno.

Pohled na hrad Bítov během napouštění Vranovské přehrady.

Archiv Státního hradu Bítov, neuspořádáno.

Napouštění Vranovské přehrady, pohled na Bítov.

Archiv Státního hradu Bítov, neuspořádáno.

BI 1405

Georg Haas mezi ženami.

Archiv Státního hradu Bítov, i. č. BI1405.

Přátelé v Haasově bytě v jižním křídle hradu.

Archiv Státního hradu Bítov, neuspořádáno.

Georg Haas.

Archiv Státního hradu Bítov, neuspořááno.

8 Seznam pramenů a literatury

8. 1 Prameny

Archiv Státního hradu Bítov, neuspořádáno.

MZA Brno, Velkostatek Bítov.

SOA v Praze, Sběrka matrik.

SOkA Znojmo, Archiv obce Bítov.

SOkA Znojmo, Četnická stanice Bítov.

SOkA Znojmo, WEIDENTHALER, F. Pamětní kniha městyse Bítova od r. 1923 - 1972, i. č. 95, sign. K – II 884.

8. 1. 1 Televizní dokumenty

Versunkene Geschichten aus Bitov [dokumentární film]. Režie Erwin Rehling. Rakousko a Německo 2007. ARD-alpha 13. 1. 2016 00:00 - 00:55.

Zatopené osudy. [online] [cit. 2018-04-05]. Dostupné na: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169746290-zatopene-osudy/408235100191008-vranovska-prehrada>>.

8. 2 Literatura

BARTUŠEK, Antonín, Taťana KUBÁTOVÁ a Josef HYZLER. Bítov: státní hrad a okolí. Praha: Čedok, 1952, s. 15.

BRANOUNOVÁ, D. Schlaggenwald – Horní Slavkov 1792 – 1992. Plzeň: Městský úřad Horní Slavkov, 1992, 48 s.

DOLÍNEK, Vladimír. Zbraně Zrinských a hrad Bítov: Monografie Střelecké revue. *Střelecká revue*. 2010, **42**(6), 13 s.

ELIÁŠ, Jan O., Ivan ŘEHOLKA a Jiří PAUKERT. Státní hrad Bítov. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1979, nečíslováno.

CHLÁDEK, Jiří a Ilona NOVÁ. *Porcelán kolem nás*. Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1991, s. 7.

JAŠA, Luděk. *Jiří Haas von Hasenfels: porcelánový baron*. Sokolov: Fornica Graphics, 2013. Osobnosti Karlovarského kraje, 213 s.

KARFÍK, Zdeněk. *Změna vlastnických vztahů k půdě v Čechách po roce 1918*. Praha, 2009. 109 s. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze. Prof. JUDr. PhDr. Karolína Adamová, CSc.

KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 1. díl A-G. Praha: Libri, 1996, 874 s.

MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. Praha: Argo, 2010, 673 s.

PAUKERT, Jiří. Bítov. Brno: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1964, nečíslováno.

STARÁ, J. Architektura nového Bítova. Sborník Státního okresního archivu Znojmo 2007. Sv. 22. Znojmo: Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Znojmo, 2008, 16 s.

ŠABATKOVÁ, Eva. Vranovská přehrada a Bítov v kontextu dějin 20. století, Praha, 2011. 114 stran. Diplomová práce. Univerzita Karlova. doc. PhDr. Alena Míšková, Ph.D. 114 s.

ŠEFČÍKOVÁ, M. Nejmladší dějiny a současnost hradu a velkostatku Bítov. In: Jižní Morava, roč. 23, sv. 26, 1987, 15 s.

TAJ. Osobnosti ze šuplíku. *Znojemský týden: Noviny pro znojemský region*. ISSN 1213-5585. Roč. 12, č. 33 (2012).

TAJ. Od Schlagenwaldu po Bítov - osudy rodu Haasů - II. *Znojemský týden: Noviny pro znojemský region*. ISSN 1213-5585. Roč. 12, č. 34 (2012).

8. 2. 1 Internetové zdroje

HAZDRA, Zdeněk. Česká šlechta v první polovině 20. století (1918–1948): Šlechta v éře prvorepublikového Československa (1918–1938): mezi odporem, loajalitou

a službou. *Moderní.Dějiny.cz* [online]. 2014 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/slechta-v-ere-prvorepublikoveho-ceskoslovenska-1918-1938/>

KESSLER, Vojtěch. 5. prosince 1868 – „Zavedení všeobecné branné povinnosti“. Projekt 2017 - Dny české státnosti [online]. [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <http://www.dnyceskestatnosti.cz/novinky/kalendarium/5-prosince-1868-zavedeni-vseobecne-branne-povinnosti>.

Šlechtické tituly: Nová šlechta v českých zemích a podunajské monarchii. *Http://www.novanobilitas.eu*[online]. Praha, 2009 [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: <http://www.novanobilitas.eu/slechticke-tituly>.

VRÁBELOVÁ, Michaela. Haas, Jiří z Hasenfelsu (1876-1945). Městská knihovna Znojmo [online]. Znojmo, 2018, 4. 5. 2015 [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <https://www.knihovnazn.cz/index.php/referaty/osobnosti-regionu/2963-haas-jii-z-hasenfelsu-1876-1945.html>